

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Silvie Petrová

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Belgie

Silvie Petrová

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Silvie PETROVÁ, DiS.**
Osobní číslo: **E08888**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika a celní správa**
Název tématu: **Vývoj ekonomiky a hospodářské politiky Belgie**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude věnována analýze vývoje hlavních makroekonomických agregátů Belgie a její hospodářské politice. Dále bude provedena mezinárodní komparace v rámci EU a zhodnocení důsledků zapojení do procesu evropské integrace.

Práce bude obsahovat:

- vývoj ekonomiky
- změny v hospodářské politice
- postavení Belgie v rámci EU
- vzájemné ekonomické vztahy s ČR

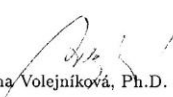
Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- KUBÍČEK, J. Hospodářská politika. Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-99-7.
MOMMEN, A. The Belgian Economy in the Twentieth century. NY: Routledge, 1994. ISBN 0-415-01936-2.
NÁLEVKA, V. Světová politika ve 20. století I. a II. díl. Aleš Skřivan, 2000. ISBN 80-902261-6-7.
PLECHANOVÁ, B. Institucionální vývoj EU od maastrichtské smlouvy. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0800-ž.
PRŮCHA, V. Hospodářské a sociální dějiny Československa, 2. díl. Období 1945 - 1992. Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-228-5.
RUSMICOVÁ, L., SOUKUP, J. Makroekonomie - základní kurz. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-24-3.
SIRŮČEK, P. Hospodářské dějiny a ekonomická teorie, Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-03-4.
TOMEŠ, Z. Hospodářská politika 1900 - 2007. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-002-7.
ŽÍDEK, L. Dějiny světového hospodářství. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-184-7.
Publikace Evropské komise pro ekonomické a finanční záležitosti (např. Country Focus): http://ec.europa.eu/economy_finance
CIA World Factbook

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Pavla Kořátková Stránská
Ústav ekonomie
Datum zadání bakalářské práce: 4. října 2010
Termín odevzdání bakalářské práce: 6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 11. října 2010

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 2. 5. 2011

Silvie Petrová

Poděkování

Děkuji Ing. Pavle Kořátkové Stránské za její odborné rady a za její drahocný čas, který mi v průběhu vytváření bakalářské práce věnovala.

ANOTACE

Tato práce je věnována analýze vývoje hlavních makroekonomických agregátů Belgie a její hospodářské politice v posledních deseti letech. Posuzuje úspěšnost nástrojů hospodářské politiky v rámci dosahování svých makroekonomických cílů. Snaží se o komparaci úspěšnosti belgické a české hospodářské politiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

magický čtyřúhelník, hrubý domácí produkt (HDP), míra inflace, míra nezaměstnanosti, běžný účet platební bilance, veřejný dluh

TITLE

The development of economy and economic policy in Belgium

ANNOTATION

This bachelor thesis analyzes development of the main macroeconomic aggregates of Belgium and its macroeconomic policy in the last decade. It focuses on instruments of economic policy of Belgium and on its effectivity on macroeconomic performance. It compares effectivity of the economic policy in Belgium and in the Czech republic.

KEYWORDS

magic rectangle, gross domestic product (GDP), inflation rate, unemployment rate, current account of balance of payments, public debt

OBSAH

1. Úvod	8
2. Základní informace o Belgii	9
2.1 Geografické a demografické aspekty	9
2.2 Charakter průmyslu, obchodu a zemědělství	10
2.3 Zahraniční obchod.....	10
2.4 Složky státní moci	11
2.5 Politická situace Belgie	12
2.6 Ekonomická situace.....	13
2.7 Působení Belgie v mezinárodních organizacích.....	13
3. Makroekonomické ukazatele a výkonnost belgické ekonomiky	15
3.1 Hrubý domácí produkt	15
3.1.1 Nominální a reálný hrubý domácí produkt	17
3.2 Míra nezaměstnanosti.....	19
3.2.1 Měření míry nezaměstnanosti	21
3.3 Míra inflace	22
3.4 Saldo běžného účtu platební bilance	23
4. Hospodářská politika Belgie	25
4.1 Fiskální politika.....	26
4.1.1 Státní rozpočet.....	29
4.1.2 Konsolidace veřejných financí Belgie.....	31
4.1.3 Veřejný dluh.....	31
4.2 Monetární politika Belgie.....	33
4.2.1 Maastrichtská konvergenční kritéria	34
4.2.2 Pakt stability a růstu	35
5. Zhodnocení výkonnosti ekonomiky hospodářské politiky Belgie	36
6. Komparace české a belgické ekonomiky	39
6.1 Výkonnost české a belgické ekonomiky	39
6.2 Srovnání veřejného dluhu obou ekonomik.....	43
7. Závěr	46
Literatura	48
Seznam grafů	49
Seznam tabulek	50
Seznam obrázků	50

1. Úvod

K makroekonomické analýze hospodářské politiky a ekonomiky jsem si vybrala Belgické království, resp. Belgii. Pro svůj výběr mám dva důvody. Hlavní město Belgie – Brusel - je jakýmsi hlavním správním a administrativním centrem Evropské unie. Belgie byla jednou z prvních zemí, která se zapojila do evropských integračních procesů. V úvodní části práce je obecně charakterizováno Belgické království a fungování složek státní moci. Zahrnuty jsou informace o současné politické a ekonomické situaci Belgie. Tato část je věnována čtyřem základním cílům makroekonomie a hospodářské politice vlády a také nástrojům k jejich dosažení.

Druhým důvodem výběru Belgie je makroekonomické komparace Belgie a České republiky (dále jen „ČR“). Hledala jsem zemi, která by byla podobná svým ekonomickým charakterem, rozlohou i počtem obyvatel České republiky, aby i srovnání makroekonomických ukazatelů obou zemí mělo větší vypovídací hodnotu.

Belgie stejně jako Česká republika je malá otevřená ekonomika, která je náchylná k hospodářským změnám způsobených otřesy na světových trzích.

Česká republika je členem Evropské unie od 1. května 2004. Mezi ČR a Belgií dochází od této doby k výraznému rozvoji vzájemných obchodních aktivit díky výhodám Jednotnému vnitřnímu trhu EU.

Cílem praktické části této práce je zhodnocení vývoje ekonomiky a hospodářské politiky Belgie v posledním desetiletí. Praktická část práce je věnována analýze konkrétních makroekonomických ukazatelů v rámci tzv. magického čtyřúhelníku, který slouží ke grafickému znázornění úspěšnosti hospodářské politiky vlády a tím i zhodnocení výkonosti dané ekonomiky. Belgie dlouhodobě neplní fiskální požadavky maastrichtských kritérií. Tato část obsahuje i změny, které by mohly vést právě ke konsolidaci veřejných financí Belgie. Statistická data pochází z dostupných zdrojů Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen „OECD“), Eurostatu, Belgické národní banky (dále jen „NBB“) a Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“).

V závěru práce se snažím o komparaci belgické a české ekonomiky pomocí magického čtyřúhelníku a zhodnocení dopadů finanční krize na obě země. Blíže také nahlédneme na veřejné finance obou zemí. Především mě zajímalo plnění fiskálních kritérií – výše veřejného dluhu na

hrubém domácím produktu (dále jen „HDP“) a podílu salda veřejných financí na HDP. Také je zde uveden výhled na budoucí ekonomický vývoj Belgie.

2. Základní informace o Belgii

Belgie je situována v západní Evropě. Severní hranice je omývána Severním mořem. Belgie sousedí s Francií na západě, Nizozemskem a Německem na východě a Lucemburskem na jihu. Belgie neboli Belgické království vyhlásilo nezávislost na Nizozemsku 4. 10. 1830. Během I. a II. světové války byla okupována Německem.

V roce 1994 změna ústavy vytvořila z Belgie federaci a garantovala autonomii třem regionům a třem jazykovým komunitám. Federální vládě zůstala odpovědnost v otázkách zahraniční politiky, obrany, daní a sociální politiky.

2.1 Geografické a demografické aspekty

Belgie je urbanizovaná, hustě osídlená země s vyspělou dopravní infrastrukturou nacházející se v západní Evropě. Podnebí Belgie je mírné a rozloha činí 30 528 km². Délka pobřeží činí 66,5 km. Největším přístavem jsou Antverpy. Nejvyšším bodem je hora Botrange, která se tyčí do výšky 694 m. Belgie neoplývá přírodními zdroji, a proto je průmyslový sektor zaměřen především na zpracovatelský průmysl.

Hlavní město Brusel je sídlem Evropské unie (dále jen „EU“) a Severoatlantické aliance (dále jen „NATO“).

Populace Belgie je 10.753.080 (k 1. 9. 2009). V hlavním městě Bruselu žije téměř 1 milion obyvatel. Belgické obyvatelstvo se skládá ze dvou větších etnických skupin – Vlámů, kteří tvoří 58 % obyvatelstva a Valonů, kterých je 11 %. Ostatní etnické skupiny tvoří 11 % populace. Úředními jazyky Belgie jsou nizozemština, francouzština a němčina.

2.2 Charakter průmyslu, obchodu a zemědělství

Belgická ekonomika, jako malá otevřená ekonomika, je závislá na zahraničním obchodě a je zaměřena především na terciární sektor. Ten tvoří tři čtvrtiny produkce ekonomiky.

Průmysl tvoří 22,1 % HDP [18] a zaměstnává 25 % práceschopného obyvatelstva. Vlivem globalizace a liberalizace mezinárodní spolupráce dochází v Belgii k desindustrializaci podobně jako ve většině průmyslově rozvinutých zemích. Nejvýznamnějším průmyslovým sektorem je zpracovatelský průmysl, následuje potravinářský průmysl, textil a odívání, biotechnologie, hutnictví, chemie, výroba automobilů a stavebnictví. Belgie nemá vlastní surovinové zdroje, proto suroviny dováží, zpracuje a opracované vyveze.

Služby tvoří 77,2 % HDP [18]. 73 % zaměstnanců pracuje ve službách. Nejvýznamnější skupinu služeb tvoří maloobchod, dále dopravní služby, stavebnictví následuje pohostinství a služby podnikům.

Zemědělství tvoří 0,7 % HDP [18] a zaměstnává pouze 2 % pracovní síly. Zemědělství Belgie je zaměřeno především na živočišnou výrobu – hovězí a vepřové maso – představují polovinu zemědělské produkce Belgie.

2.3 Zahraniční obchod

Poslední dvě desetiletí svět zaznamenal určité trendy ve vývoji globální ekonomiky. S liberalizací obchodu a finančních transakcí, s vývojem informačních technologií a snižováním přepravních nákladů, došlo k rozstříštění dodavatelského řetězce. Vzdálenost už není nepřekonatelnou překážkou a firmy a domácnosti si mohou vybírat z celosvětové nabídky.

Zahraniční obchod tvoří 70 % belgické ekonomiky. Největšími obchodními partnery jsou Francie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko a Velká Británie. Vývozy do těchto zemí představují 60 % celkového exportu.

Statistika Belgické národní banky v Tabulce 1 vykazovala kladný růst dovozu a vývozu za rok 2008. V roce 2009 vlivem hospodářské krize došlo k hlubokému meziročnímu propadu dovozu o 10,9 % a vývozu o 11,4 %. V roce 2010 opět vývoz vykazuje kladný meziroční nárůst především díky navýšení poptávky po belgických produktech v Německu a Asii.

Tabulka 1 Vývoj dovozu a vývozu za rok 2008 až 2010

Rok	2008	2009	2010
Vývoz výrobků a služeb*	1,4	-11,4	10,2
Dovoz výrobků a služeb*	2,8	-10,9	7,8

* procentní změna v porovnání s předchozím rokem

Pramen: vlastní zpracování podle dat [23]

Na rok 2011, podle předpovědi Belgické národní banky, by vývoz i dovoz měl vykazovat pozvolný růst. U vývozu ve výši 4,8 % (OECD dokonce předpokládá meziroční nárůst o 5,2 %) a u dovozu předpokládá meziroční nárůst o 4,2 % (podle OECD by tento ukazatel měl dosáhnout 5,3 %).

Obzvláště Čína získala významné postavení ve světové produkci. Nejenom belgická ekonomika je ovlivněna těmito změnami, ale sama na ně pružně nedokáže reagovat. Jinak řečeno, Belgie se bude muset soustředit na svou konkurenceschopnost, kterou ztrácí díky ztuhlosti inovačních procesů a drahé pracovní síle [16]. Podle portálu businessinfo.cz je Čína sedmým největším dodavatelem Belgie.

Z hlediska zboží mají největší podíl na belgickém vývozu chemické výrobky, které představují 26,7% celkových vývozů Belgie a jejich vývoz vzrostl o 93,9% v roce 2009.

Druhou nejsilnější vývozní komoditou jsou stroje a přístroje (podíl 21,6 %, růst 76,9 %).

Belgie nejvíce dováží ze zahraničí opět výrobky chemického průmyslu, které představují 26,7% celkových dovozů. Následují dopravní prostředky s podílem 24,2 % a dovoz minerálních látek 11,8 %.

2.4 Složky státní moci

Belgické království je federativní konstituční monarchie s dvoukomorovým parlamentem.

Belgie se skládá ze tří lingvistických společenství:

- Vlámské společenství,
- Francouzské společenství,
- Německé společenství,

a ze tří regionů:

- Vlámský region,
- Valonský region,
- Region Brusel a okolí.

Každé společenství a region má svůj vlastní legislativní a výkonný orgán. Tento výčet ještě doplňují orgány federálního státu.

Představitelem **výkonné moci** je belgický král Albert II., který vládne od 9. 8. 1993. Předsedou vlády od 25. 11. 2009 (nyní prozatímním) je Yves Leterme. **Zákonodárná moc** je představována dvěma komorami parlamentu. Senát má 71 křesel a sněmovna 150 křesel. Nejvyšším orgánem **soudní moci** je ústavní soud, který má 12 soudců – 6 nizozemsky hovořících a 6 francouzsky hovořících.

2.5 Politická situace Belgie

Napětí mezi nizozemsky hovořícími Vlámky na severu a francouzsky hovořícími Valóny na jihu vedlo k pozměňovacím návrhům v ústavě garantující těmto regionům autonomii. Spory mezi těmito skupinami položily i belgickou vládu, která podala demisi do rukou krále Alberta II. 26. dubna 2010. Dne 13. června proběhly předčasné volby. Výsledky voleb naznačily, že se Belgie nachází ve slepé uličce pramenící z trvajících regionálních sporů.

Rozpory mezi vlámským severem a frankofonním jihem narostly během let. Tyto dva regiony se nemohou shodnout v otázkách týkajících se jazykových a kulturních problémů, vytváření ekonomických a průmyslových opatření a opatření týkajících se reformy trhu práce. Od roku 1970 došlo k pěti státním reformám, které z centralizovaného státu vytvořily federaci sestávající se z šesti částí.

Belgické vládní provizorium předsedalo Evropské unii ve druhé polovině roku 2010. Až do této doby se nepodařilo sestavit nový kabinet. Nicméně není ani vyloučeno, že se Belgické spory nepodaří vyřešit a dojde k rozpadu země.

2.6 Ekonomická situace

Belgie je malá otevřená ekonomika zaměřena především na tericiární sektor, který tvoří tři čtvrtiny produkce ekonomiky. Belgická ekonomika je závislá na zahraničním obchodě. Dvě třetiny hrubého domácího produktu tvoří export. Proto jakékoliv výkyvy na světových trzích se odrazí i na ekonomice Belgie.

Belgie se ještě nezotavila z finanční krize, která se nejdříve projevila v belgickém bankovním sektoru na podzim roku 2008, po pádu Lehman Brothers, a díky národnostním rozdílům se ocitla i v krizi politické. Předseda vlády Yves Leterme podal do rukou krále Alberta II. demisi na jaře 2010. Po předčasných volbách v červnu 2010 nebyly dosud vítězné strany schopny sestavit vládu.

Ekonomika v roce 2010 rostla rychleji než se očekávalo, míra nezaměstnanosti se stabilizovala a úspěch byl také zaznamenán v restrukturalizacích belgických bank. Problémem ovšem zůstává absence vlády, která by čelila výzvám hospodářské krize.

I když belgičtí politikové odmítají negativní dopad politické krize na ekonomiku, čísla hovoří za vše. Právě také díky politické krizi výše úrokových sazeb za státní dluhopisy neustále rostou a tím se země může ještě více zadlužovat.

Pro rok 2011 jsou očekávání nejistá. Nadějná situace na lepší vývoj se ztratila s rostoucími cenami ropy v důsledku nepokojů v Libyi a následně po zemětřesení, které těžce zasáhlo Japonsko 11. března 2011.

2.7 Působení Belgie v mezinárodních organizacích

Belgie je členem 72 mezinárodních vládních i nevládních organizací [18]. Jedná se o organizace hájící bezpečnost svých členů (např. NATO, OSN) dále organizace angažující se v problematice životního prostředí a kulturních památek (např. UNESCO). Belgie ratifikovala přes padesát mezinárodních úmluv na ochranu životního prostředí. Dále je Belgie členem organizací rozvíjející mezinárodní hospodářské vztahy (např. WTO, OECD, Benelux, EU, atd.).

Právě hospodářské integrační procesy ve 20. století vedly k rozvoji dělby práce a tím k hospodářskému růstu. V následujícím přehledu uvádím pouze hospodářsky nejvýznamnější vládní organizace, ve kterých byla Belgie zakládajícím členem.

- *Benelux*

Název této organizace je zkratkou počátečních slabik členských států. Počátkem roku 1948 vstoupila v platnost smlouva o celní unii mezi Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem

- *Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci* (dále jen „OEEC“)

Tato organizace byla založena v dubnu roku 1948 s úkolem organizovat a distribuovat příjem pomoci z Marshallova plánu. Jejím cílem bylo koordinovat hospodářskou činnost západoevropských zemí a prosazovat liberalizaci obchodu mezi nimi¹. V roce 1961 byla nahrazena Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)

- *Evropské společenství uhlí a oceli* (dále jen „ESUO“)

Tato nadnárodní instituce byla založena dne 18. dubna 1951. Členské státy sjednotili cenu uhlí a ocelářských výrobků, organizaci výroby, odbyt a další otázky v oblasti těžby uhlí a železné rudy. Za svůj hlavní cíl si ESUO vytyčilo růst zaměstnanosti a zvyšování životní úrovně obyvatel členských států, jednalo se o tzv. sektorovou integraci.

- *Evropské hospodářské společenství* (dále jen „EHS“) a *Evropské společenství pro atomovou energii* (dále jen „Euratom“)

Tyto dvě organizace byly založeny na základě Římských smluv z roku 1957. Důvodem vzniku EHS bylo vytvoření jednotného společného trhu založeného na principu volného pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob.

Euratom zavazoval členské státy ke společnému uskutečňování programů v oblasti podpory výzkumu a mírového využívání atomové energie².

- *Evropská společenství* (dále jen „ES“)

Dne 8. dubna 1965 byla podepsána tzv. Bruselská smlouva, na jejímž základě byly zřízeny společné orgány společenství ESUO, EHS a Euratom, aby bylo dosaženo účinnosti postupů v rámci společenství.

- *Evropská unie* (dále jen „EU“)

Smlouva o Evropské unii byla podepsána v Maastrichtu v roce 1992 a vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Předmětem této smlouvy byla transformace Evropského společenství na

¹ SIRŮČEK, P. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie. Slaný: Melandrium, 2007. s. 103.

² MANDYSOVÁ, I. Evropská integrace. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. s. 21

Evropskou unii. Tato smlouva zahrnovala dvě základní dohody. Byl vytvořen Evropský hospodářský prostor, spočívající na čtyřech základních ekonomických svobodách zaručující volný pohyb zboží, osob, kapitálu a poskytování služeb.

Poté se EU soustředila na realizaci projektu hospodářské a měnové unie (HMU), což je oblast jednotné měny v rámci jednotného trhu EU. Počátkem června 1998 byla zřízena Evropská centrální banka se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem, která převzala odpovědnost za řízení jednotné měnové politiky eurozóny. Jednotná evropská měna byla zavedena k 1. lednu 1999 a byl přijat její název euro. V přechodném období až do konce roku 2001 se přímým platebním styku nadále používala belgická národní měna. Od 1. ledna 2002 byly dány do oběhu bankovky a mince eura.

3. Makroekonomické ukazatele a výkonnost belgické ekonomiky

Pro posouzení makroekonomické výkonnosti země se používají čtyři významné veličiny:

- tempo růstu hrubého domácího produktu,
- míra nezaměstnanosti,
- míra inflace,
- saldo běžného účtu platební bilance.

Tyto ukazatele jsou vzájemně velice provázané, a proto si každý blíže specifikujeme. Zachování jejich udržitelného vývoje je hlavním cílem hospodářské politiky vlády. Těchto cílů je dosahováno pomocí různých mechanismů využívající celou škálu nástrojů, které si rozebereme detailněji v kapitole 4.

3.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (dále jen „HDP“) je jeden z nejsledovanějších makroekonomických ukazatelů hodnotících výkonnost dané ekonomiky. HDP vyjadřuje tržní hodnotu všech finálních statků a služeb vyprodukovaných danou ekonomikou za určité období (většinou čtvrtletí nebo jeden rok). Přitom nezáleží, zda-li je vlastník výrobních faktorů rezidentem (se sídlem v dané zemi) nebo nerezidentem (se sídlem mimo území dané země). Rozhodující je fakt, že produkt je vyroben na

území daného státu. HDP nezahrnuje produkty tzv. stínové (šedé) ekonomiky, které jsou výsledkem nelegálních aktivit³.

Výpočet HDP v běžných cenách se provádí třemi metodami:

- 1) výdajovou metodou
- 2) výrobní metodou neboli metodou přidané hodnoty
- 3) důchodovou metodou

Ad 1) Výdajová metoda

- výdajovou metodu zachycuje následující vzorec:

$$\mathbf{HDP = C+I+G+NX, kde}$$

C = celkové výdaje domácností

I = celkové investice podniků, popř. domácností

G = vládní výdaje na nákup statků a služeb

NX = čistý export, zjistíme tak, že od celkového exportu odečteme import

Výdajová metoda nezahrnuje tzv. meziproduct. Je to metoda, která zahrnuje konečné ceny zaplacené spotřebitelem za určitý statek nebo službu.

Ad 2) Výrobní metoda neboli metoda přidané hodnoty

- spočívá v součtu všech přidaných hodnot všech výrobních odvětví v ekonomice
- na každém stupni výroby se od hodnoty produktu prodeje (příjem z prodeje za vyrobený produkt) odečte hodnota meziproductu (zaplacená hodnota před zpracováním produktu ve výrobě).

Ad 3) Důchodová metoda

- je metoda součtu všech důchodů (příjmů) domácností a podniků v dané ekonomice, které plynou z vlastnictví výrobních faktorů

Jedná se o:

- hrubé mzdy (platy) zaměstnanců,

³ PAVELKA, T. Makroekonomie základní kurz. III. Vydání. Slaný: Melandrium, 2007. s. 17.

- renty (příjmy z pronájmů),
- čisté úroky (z poskytnutých půjček a úvěrů),
- hrubé zisky firem.

Všechny tyto metody zachycují hrubý domácí produkt v běžných neboli tržních cenách daného období, tzn. **nominální produkt**.

3.1.1 Nominální a reálný hrubý domácí produkt

Dosud jsme hovořili o nominálním produktu, tzn. že produkt byl měřen tržními neboli běžnými cenami daného období. **Reálný hrubý domácí produkt** je takový produkt, který zachycuje pouze změnu fyzického objemu produkce a pro jeho vyjádření se používají ceny stálé, neboli ceny základního (bazického) roku. Na rozdíl od **nominálního produktu**, který zachycuje změnu HDP spojenou i se změnou cen statků a služeb.

Pro potřebu porovnání výkonnosti ekonomiky se používá nejčastěji hodnota meziročního tempa růstu **reálného hrubého domácího produktu**, protože v případě nominálního produktu bychom nevěděli, zda-li byla změna způsobena změnou cen statků a služeb nebo změnou fyzického objemu produkce statků a služeb (případně obojím).

Pro odstranění cenových změn v případě porovnání výkonnosti ekonomiky v jednotlivých obdobích se používá tzv. deflátor HDP. Jedná se o cenový index a definujeme ho následovně:

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} \times 100 \quad \dots \quad [\text{v \%}]$$

Potenciální produkt

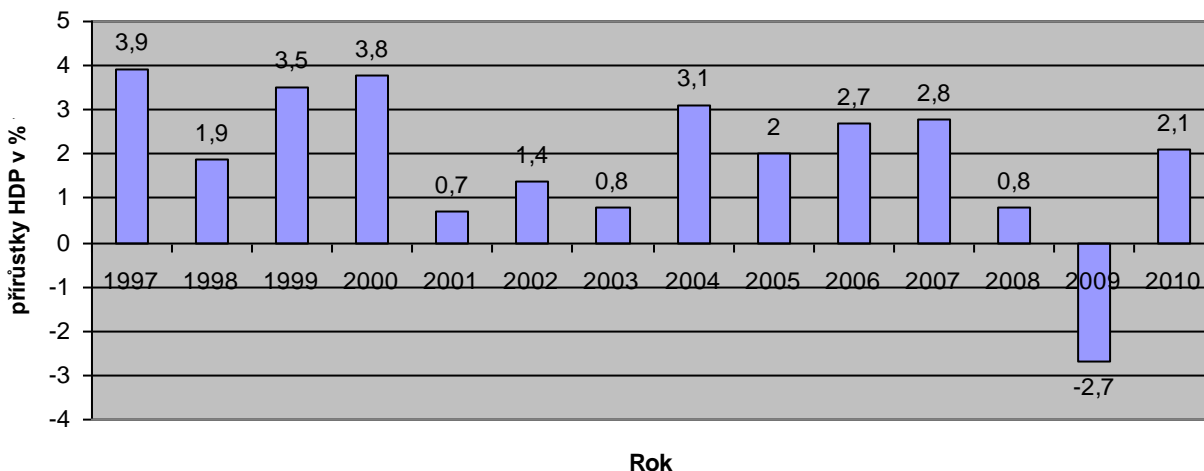
Potenciální produkt je definován jako maximální dlouhodobě udržitelný hrubý domácí produkt s využitím všech výrobních faktorů (práce, půdy, kapitálu) v kombinaci s disponibilními technologiemi v ekonomice. Pokud se ekonomika pokouší vyrobit více než svůj potenciální

produkt, cenová hladina poroste rychleji, protože se příliš intenzivně využívají výrobní zdroje. Naopak, jestliže ekonomika vyrábí méně, než potenciální produkt, zvýší se míra nezaměstnanosti a kapacita výrobních faktorů bude nevyužita⁴.

Jak bude dále vysvětleno v kapitole 4, k vysoké úrovni a rychlému tempu růstu HDP slouží nástroje hospodářské politiky.

Na Grafu 1 je znázorněn vývoj HDP v Belgii. Až do začátku nového tisíciletí dosahoval HDP vysokého tempa růstu v důsledku vysoké dynamice v obchodu s informačními a komunikačními technologiemi. Poprvé v roce 2001 vidíme propad způsobený propadem na trhu informačních technologií a teroristickými útoky na USA. Od roku 2004 se opět hospodářský cyklus nachází ve fázi růstu. Pokles HDP v roce 2005 byl způsoben nárůstem cen ropy. Až do roku 2008, kdy praskla bublina na hypotečním trhu v USA, byl vývoj HDP pozitivní. V roce 2009 se globální recese a finanční krize projevila naplno. Podle vývoje na světových trzích vidíme, jak je belgická ekonomika těmito vlivy významně ovlivňována.

Graf 1 Vývoj HDP v Belgii v letech 1997 - 2010

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

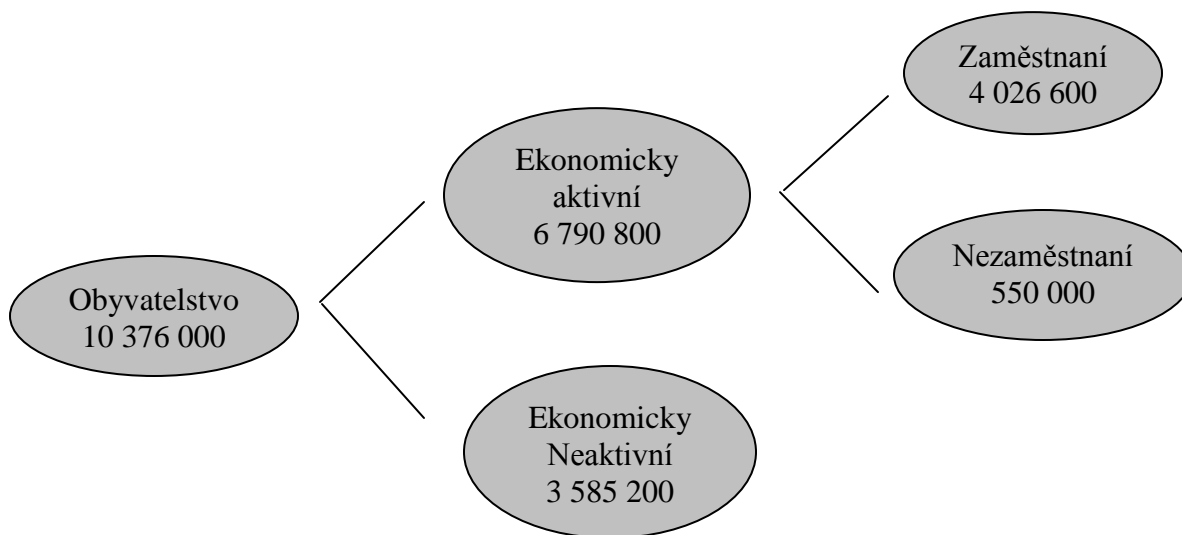
V roce 2010 přichází zlepšení díky expanzivní fiskální politice, která zvýšila meziroční růst o 4,8 procentního bodu (dále jen „p. b.“). ovšem prohloubila deficit státního rozpočtu a zvýšila se i inflace, jak bude znázorněno v kapitole 3.3.

⁴ SAMUELSON, Paul A. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1995. s. 79.

3.2 Míra nezaměstnanosti

Obyvatelstvo země se dělí na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní. **Ekonomicky aktivní** část populace se dále dělí na skupinu zaměstnaných a nezaměstnaných. **Nezaměstnaní** jsou lidé, kterým je více jak 15-ti let mající ukončenou povinnou školní docházku aktivně si hledající zaměstnání. Jsou to osoby bez zaměstnání, nevykonávající samostatnou nebo jinou výdělečnou činnost a zároveň jsou schopny nastoupit do zaměstnání nejpozději do 14 dnů. **Zaměstnaní** jsou osoby starší 15-ti let v zaměstnaneckém poměru nebo osoby vykonávající samostatnou nebo jinou výdělečnou činnost. **Ekonomicky neaktivní** obyvatelstvo je představováno především důchodci, studenty a osobami na rodičovské dovolené. Na schématu 1 je znázorněno toto rozdělení obyvatelstva u belgické populace.

Schéma 1 Rozdělení belgické populace v roce 2003

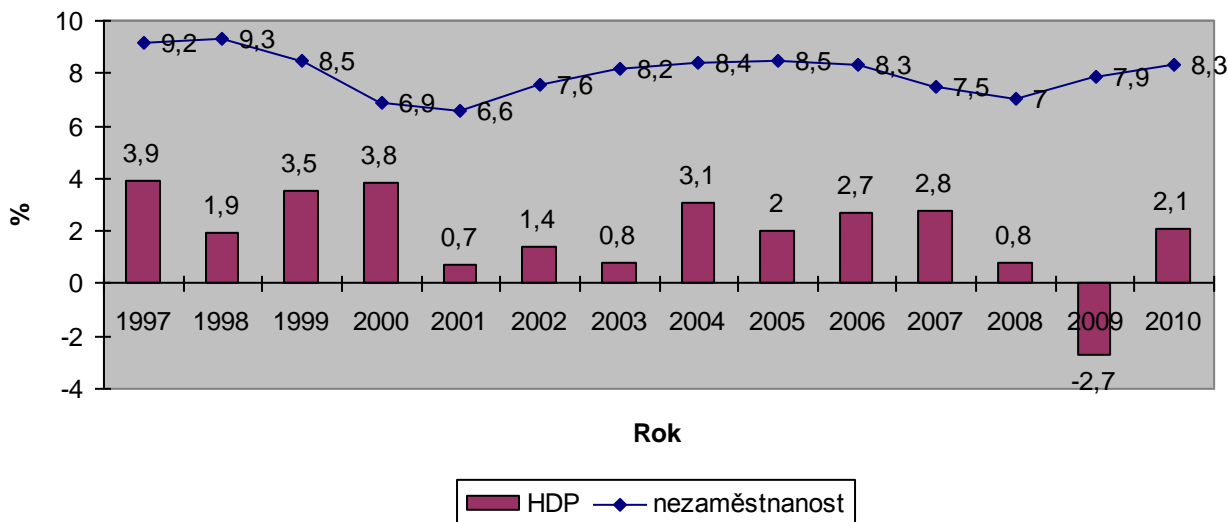

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Nezaměstnanost se měří pomocí ukazatele **míra nezaměstnanosti**. Tento ukazatel zachycuje procento nezaměstnaných z ekonomicky aktivního obyvatelstva v dané ekonomice. I při plné míře zaměstnanosti existuje určité procento **přirozené míry nezaměstnanosti**. Jedná se o frikční (dočasná) a strukturální (z důvodu změn v ekonomice) nezaměstnanost. I když ekonomika je na svém potenciálním produktu, nějaká míra přirozené nezaměstnanosti vždy existuje.

Na rozdíl od cyklické nezaměstnanosti, která je dána hospodářským cyklem. Při konjunktuře (když HDP roste) míra nezaměstnanosti se snižuje a naopak při recesi klesá HDP a roste i míra nezaměstnanosti. Z Grafu 2 je patrné, že křivka míry nezaměstnanosti kopíruje vývoj HDP, i když s určitým zpožděním.

Graf 2 Vývoj HDP a nezaměstnanosti v Belgii v letech 1997 - 2010

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Belgie pro podporu růstu ekonomiky bude muset nastolit reformy na poli trhu práce. Belgická pracovní síla je v porovnání s ostatními členskými zeměmi drahá. V zemi je totiž zavedena automatická indexace mezd podle míry inflace. Tento fakt se odráží i na konkurenceschopnosti belgických podniků. Podle MMF by se měly náklady na pracovní sílu blížit hlavně jejím obchodním partnerům jako je třeba Německo, Nizozemí a Velká Británie.

Vyšší míra nezaměstnanosti Belgie v rámci EU je způsobena několika faktory:

- *štědré dávky v nezaměstnanosti*
 - podpora v nezaměstnanosti je v Belgii vyplácena po neomezeně dlouhou dobu a po celou dobu nezaměstnanosti neklesá
 - dávky jsou vypláceny ve výši 50 až 60 % z vyměřovacího základu
 - tato politika nemotivuje nezaměstnané k hledání nové práce
- *legislativa*
 - v Belgii předpisy v oblasti pracovně právních vztahů striktně chrání zájmy zaměstnanců

- po 12 měsících v pracovním poměru přiznává legislativa zaměstnancům značná práva, a proto většina zaměstnavatelů přijímá zaměstnance pouze do dočasných pracovních poměrů

- *daňová zátěž*

- Graf 5 v kapitole 4 graficky znázorňuje daňovou zátěž v Belgii

- snižuje rozdíl mezi čistým příjmem a podporou v nezaměstnanosti, což je opět demotivujícím faktorem pro nezaměstnané

3.2.1 Měření míry nezaměstnanosti

Pro mezinárodní srovnání se míra nezaměstnanosti měří pomocí statistické metody nazvané výběrové šetření pracovních sil (dále jen „VŠPS“). Na základě tohoto šetření je stanovena obecná míra nezaměstnanosti (Harmonised unemployment rate) a stanoví se takto:

$$\text{Obecná míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{Nezaměstnaní podle VŠPS}}{\text{Nezaměstnaní + zaměstnaní podle VŠPS}} \times 100 \dots [\text{v \%}]$$

Tato metodika odpovídá definici *Mezinárodní organizace práce (dále jen „ILO“)* a metodickým doporučením Eurostatu.

Za nezaměstnané podle definice ILO jsou považovány osoby, které v daném období, za které se šetření provádí, neměly žádné zaměstnání a aktivně hledaly práci.

Eurostat vypracoval harmonizovaný dotazník VŠPS. V případě, že respondent uvede, že v daném týdnu odpracoval alespoň 1 hodinu, je podle metodiky ILO klasifikován jako zaměstnaná osoba.

Podle ILO se za nezaměstnané nepovažují ani ty osoby, které sice jsou nezaměstnané, ale nehledají si aktivně práci. Za aktivní hledání práce je považováno hledání práce prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelské agentury, hledání práce přímo v podnicích, využívání inzerátů, podání žádosti o licenci nebo pracovní povolení, kroky vedoucí k založení vlastní firmy nebo hledání zaměstnání jiným způsobem.

Druhy nezaměstnanosti

Rozeznáváme čtyři základní typy nezaměstnanosti:

- *frikční,*

- *strukturální,*
- *cyklickou,*
- *a sezónní.*

Frikční nezaměstnanost

Jedná se o přirozený pohyb pracovních sil na trhu práce. Nevzniká z důvodu malého počtu pracovních příležitostí. Lidé si hledají práci s lepšími platovými nebo jinými podmínkami, nebo opustili své zaměstnání, protože změnili své bydliště. Je považována za dobrovolnou nezaměstnanost.

Strukturální nezaměstnanost

Změny ve struktuře národního hospodářství díky technickému vývoji s sebou přináší zvýšení poptávky po pracovnících v určitých odvětvích, zatímco v jiných odvětvích poptávka po pracovnících klesá. Nabídka se ani v jednom případě nepřizpůsobuje dost rychle.

Úřady práce se snaží lidem postiženým strukturální nezaměstnaností pomoci především **rekvalifikačními kurzy**.

Cyklická nezaměstnanost

Vzniká na základě hospodářského cyklu. Objevuje se v období recese, kdy nezaměstnanost roste. Naopak v období ekonomického růstu (konjunktury) se nezaměstnanost snižuje.

Sezónní nezaměstnanost

Objevuje se v odvětvích, které mají pouze sezónní charakter. Jedná se například o zemědělství, stavebnictví a turistický ruch.

3.3 Míra inflace

Inflace, neboli proces růstu cenové hladiny v národním hospodářství oproti předchozímu roku, se vyjadřuje pomocí ukazatele **míry inflace**. Míra inflace je definovaná jako míra změny cenové hladiny za určité období a měří se takto⁵:

$$\text{Míra inflace (rok } t) = \frac{\text{cenová hladina (rok } t) - \text{cenová hladina (rok } t - 1)}{\text{cenová hladina (rok } t - 1)} \times 100 \dots [\text{v \%}]$$

Měření cenové hladiny se provádí nejčastěji pomocí indexu **spotřebitelských cen (CPI)**⁶, který měří náklady tržního koše statků nakupovaných typickým městským spotřebitelem.

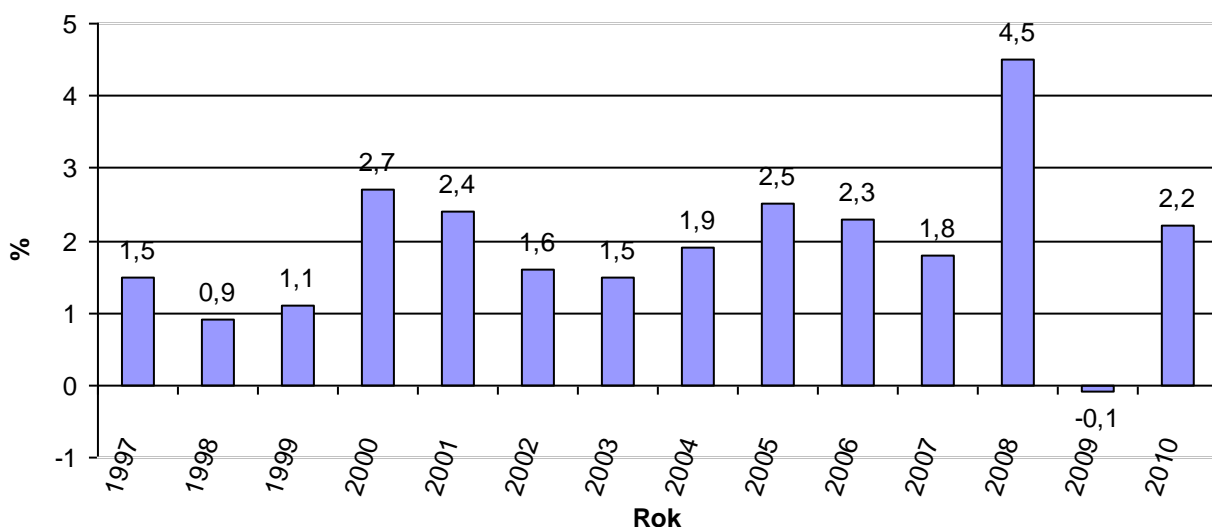
⁵ SAMUELSON, Paul. A., *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1995. s. 306

Rozlišujeme tři druhy inflace:

- a) mírná (do 10 %),
- b) pádivá (10 – 100 %),
- c) hyperinflace (nad 100 %).

Na Grafu 3 si všimněte záporné hodnoty inflace v roce 2009. Právě situaci, kdy inflace dosahuje záporných hodnot, neboli když se cenová hladina oproti předchozímu období snižuje, hovoříme o tzv. **deflaci**.

Graf 3 Vývoj míry inflace v letech 1997 - 2010

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

V roce 2008 došlo k nárůstu míry inflace vlivem záchranných operací belgických bank, které vláda dotovala finančními injekcemi. V roce 2009 se v Belgii projevilo naplno zpomalení ekonomického růstu z důvodu hospodářské krize. Vláda proto přijala restriktivní fiskální opatření a tento fakt se odráží na snižování HDP, zvyšování nezaměstnanosti a snižování cenové hladiny.

3.4 Saldo běžného účtu platební bilance

Platební bilance je záznam veškerých ekonomických transakcí mezi rezidenty (občané a organizace se sídlem nebo místem pobytu v dané zemi trvajícím déle než jeden rok) a nerezidenty

⁶ Dalšími cenovými indexy je index cen výrobců (PPI) a implicitní cenový deflátor HDP (deflátor HDP).

dané země za určité období. Platební bilance je vždy účetně vyrovnaná, tzn. že strana aktiv se rovná straně pasiv. Právě **vertikální struktura** sleduje ekonomické operace v rámci jedné účetní strany – aktiv nebo pasiv. Aktiva představují nabídku deviz neboli příliv peněz do ekonomiky (export), pasiva představují poptávku po devizách neboli odliv peněz z ekonomiky (import).

Horizontální členění platební bilance sleduje jednotlivé položky bilance. Platební bilance se horizontálně člení na tyto části:

- *Běžný účet zachycuje:*
 - bilanci pohybu (exportu a importu) statků a služeb,
 - bilanci pohybu důchodů (mzdy, úroky, dividendy,..),
 - pohyb transferů (honoráře, dary, dědictví, výživné,...).
- *Kapitálový účet zachycuje:*
 - kapitálové transfery (jedná se zejména o příjmy ze strukturálních fondů EU nebo odpuštění dluhů).
- *Finanční účet zachycuje:*
 - přímé investice vznikající na základě podílu na řízení společnosti,
 - portfoliové investice (investice menšího rozsahu např. do cenných papírů),
 - ostatní investice (bankovní vklady a úvěry).
- *Chyby a omyly*
 - zachycuje saldo chyb a opomenutí při statistickém zjišťování položek platební bilance.
- *Změna devizových rezerv*
 - jedná se o vyrovnávací položku, aby byla zajištěna rovnost stran platební bilance,
 - v případě vyššího odlivu peněz z ekonomiky se devizové rezervy snižují a naopak v případě vyššího přílivu se devizové rezervy zvyšují.

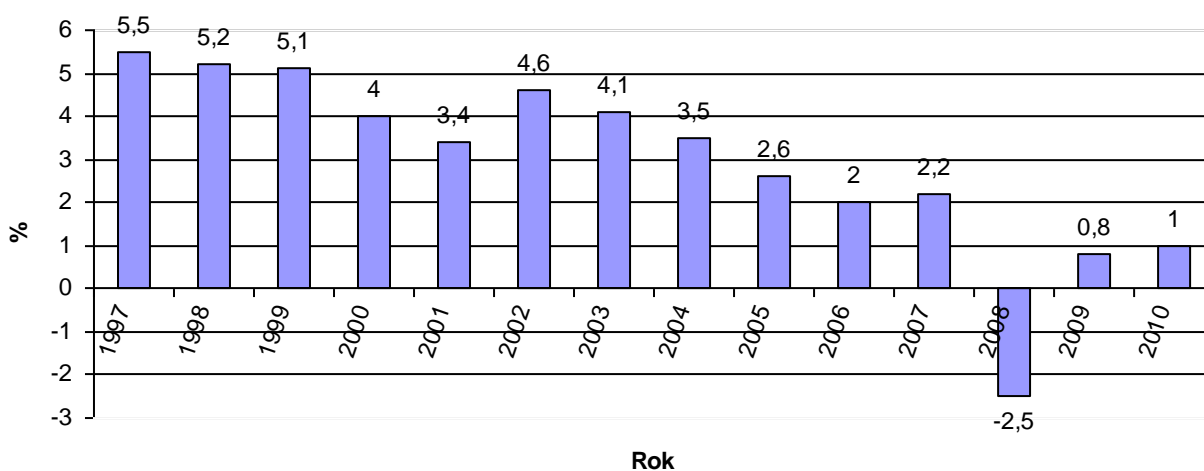
Nás bude zajímat saldo běžného účtu platební bilance. Budeme sledovat jeho podíl na nominálním HDP. Tento ukazatel vypovídá o vyrovnanosti vztahů se zahraničím a porovnává transakce dané ekonomiky se zbytkem světa.

Saldem, rozumíme rozdíl mezi aktivní a pasivní stranou běžného účtu. Aktivní strana obsahuje transakce představující příliv peněz do ekonomiky, pasivní strana představuje odliv peněz

z ekonomiky. Při aktivním saldu vývoz převyšuje dovoz (platby ze zahraničí jsou vyšší než platby do zahraničí). Při pasivím saldu je tomu naopak⁷.

Na Grafu 4 porovnáváme vývoj podílu salda běžného účtu platební bilance na HDP. Belgie dosahovala aktivního salda běžného účtu až do roku 2008, kdy saldo činilo -1,8 % oproti předchozímu roku. Stejně jako Belgii zasáhla krize i její odbytíště a výsledkem bylo snížení vývozu z Belgie.

Graf 4 Vývoj salda běžného účtu platební bilance Belgie v % HDP

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Největší přebytek běžného účtu je na grafu zachycen v roce 1997, kdy světová ekonomika procházela konjunkturou nastartovanou v polovině 90. let rozmachem informačních technologií, telekomunikací, výzkumu a vývoje. Největším obchodním partnerem Belgie za rok 2010 je Německo s podílem více jak 20 % na celkových vývozech Belgie, následuje Nizozemsko, Francie, Velká Británie a USA [23].

4. Hospodářská politika Belgie

Hospodářská politika státu je souhrn nástrojů k ovlivňování výkonnosti ekonomiky a potlačování negativních externalit a tržního selhání. Hospodářská politika se zaměřuje nejen na

⁷ ČERNOHORSKÝ, J. Základy financí, distanční opora. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. s. 72,73

zabezpečování základních ekonomických cílů společnosti, ale zvláště na zachování relativní stability ekonomiky. Proto je také hospodářská politika označována jako stabilizační.

Cílem každé hospodářské politiky státu je především přiměřený **růst agregátní poptávky** a tím i domácího produktu. Dalším hlavním cílem hospodářské politiky je **vysoká míra zaměstnanosti, resp. nízká nezaměstnanost** (s příjmem domácností roste agregátní poptávka), **cenová stabilita** (ochrana věřitelů před znehodnocením kapitálu) a **vyrovnané vztahy se zahraničím**.

A jakým způsobem dosahuje vláda těchto makroekonomických cílů? Na tuto otázku nám dává odpověď následující schéma:

Tabulka 2 Makroekonomické cíle a nástroje

Cíle hospodářské politiky	Nástroje hospodářské politiky
Vysoké tempo růstu HDP	Fiskální politika
Cenová stabilita	Monetární a Fiskální politika
Vysoká zaměstnanost	Monetární a Fiskální politika
Rovnováha zahraničního obchodu	Monetární politika

Pramen: [8]

4.1 Fiskální politika

Pojem fiskální znamená, že se jedná o zásahy státu do národní ekonomiky prostřednictvím veřejných financí. Hlavním nástrojem fiskální politiky je **státní rozpočet**. Příjmy státního rozpočtu tvoří především daně, jak přímé, tak nepřímé a ostatní poplatky a dotace. Největší položku výdajů státního rozpočtu představují sociální transfery, což jsou nenávratné platby domácnostem. Dalšími výdaji jsou dotace, úroky ze státního dluhu a ostatní výdaje.

Fiskální politikou tedy rozumíme proces utváření daňové soustavy a veřejných výdajů⁹.

Přímé daně v Belgie

Největší položkou plynoucí do státního rozpočtu jsou daně z příjmů fyzických a právnických osob (viz Tabulka 5). Podle Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) Belgie

⁸ SAMUELSON, Paul, A., *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1995. s. 77

⁹ SAMUELSON, Paul, A. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1995. s. 385.

aplikuje jednu z největších daňových zátěží v Evropě. Daňová zátěž včetně sociálních odvodů dosahuje 57,3 % na poplatníka. Průměr v Evropě je 44,5 %. Na Grafu 5 je zachycena daňová zátěž jako procento celkových daní na HDP. Tento ukazatel umožňuje mezinárodní srovnání daňového zatížení. Nejnižší daňová zátěž byla v Belgii v roce 2009 jako výsledek opatření hospodářské politiky v důsledku hospodářské krize.

Belgie praktikuje progresivní zdanění, což působí jako **vestavěný stabilizátor**. V době recese lidé zaplatí méně na daních, jejich disponibilní důchod tak výrazněji neklesne, a výrazně neklesá ani hrubý domácí produkt.

Tabulka 3 Daň z příjmů fyzických osob v roce 2010

Základ daně (v €)	Daň
0 - 7.900	25 %
7.901 – 11.240	30 %
11.241 – 18.730	40 %
18.731 – 34.330	45 %
34.331 a více	50 %

Pramen: [9]

Daň z příjmů právnických osob v roce 2010 činí 33,99 %.

Tato daňová sazba zahrnuje 3 % tzv. krizové daňové přírážky, kterou vláda implementovala do daňového systému v roce 1993. Tato přírážka plyne do sociálních fondů státního rozpočtu. Takto vysoká daň odrazuje zahraniční investory a podporuje vznik tzv. offshore společností v příznivějším daňovém prostředí.

Nepřímé daně v Belgii

Největší položkou státního rozpočtu v rámci nepřímých daní je daň z přidané hodnoty (DPH). Základní sazba **DPH je 21 %**. Tato sazba odpovídá průměru v EU. Snížená sazba ve výši 6 % se uplatňuje na základní potraviny, přepravu osob, ubytovací služby, noviny atd. a dočasně také na stavební práce. Další snížená sazba 12 % se vztahuje např. na tabákové výrobky, zemědělské produkty, na pohostinství a cateringové služby. Osvobozeno od DPH jsou zdravotnické služby, poplatky právníkům atd.

Tabulka 4 Vývoj DPH v Belgii

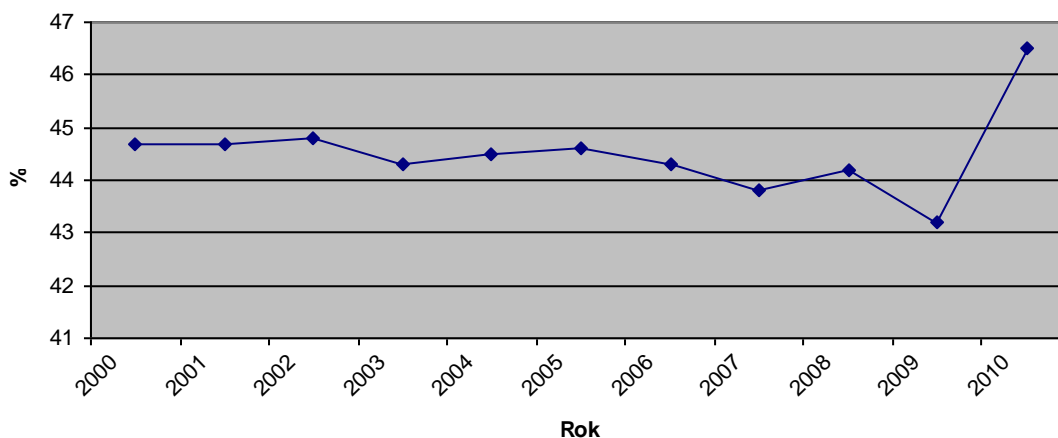
	Snížená sazba DPH v %	Základní sazba DPH v %
1. 1. 1971	6	18
1. 1. 1978	6	16
1. 12. 1980	6	16
1. 7. 1981	6	17
1. 9. 1981	6	17
1. 3. 1982	1 6	17
1. 1. 1983	1 6	19
1. 4. 1992	1 6 12	19,5
1. 1. 1994	1 6 12	20,5
1. 1. 1996	1 6 12	21
1. 1. 2000	6 12	21

Pramen:[2]

Na Grafu 5 je zachycena daňová zátěž jako procento celkových daní na HDP. Tento ukazatel umožňuje mezinárodní srovnání daňového zatížení. Nejnižší daňová zátěž byla v Belgii v roce 2009 jako výsledek opatření hospodářské politiky v důsledku hospodářské krize. Naopak nejvyšší byla v roce 2010 jako reakce na zvýšené veřejné investice.

Graf 5 Daňová zátěž v Belgii v letech 2000 – 2010

(vyjádřená jako podíl celkových daní na HDP v %)

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

V Tabulce 5 vidíme příjmové položky státního rozpočtu Belgie a České republiky podle druhu daně. V Belgii tvoří největší příjmovou položku daně z příjmů, následují výnosy ze sociálního pojištění, nepřímé daně a majetkové daně. V České republice v roce 2009 největší příjmovou položku tvořily platby na sociální pojištění, dále nepřímé daně, daně z příjmů a majetkové daně.

Tabulka 5 Daňový výnos za rok 2009 v Belgii a České republice
(vyjádřený jako % z celkových daňových výnosů)

	Daně z příjmů	Sociální pojištění	Nepřímé daně	Majetkové daně
Belgie	35,9	33,4	25,2	4,7
Česká republika	21,2	43,9	33,4	1,1

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Pomocí příjmů a výdajů státního rozpočtu vláda ovlivňuje tyto makroekonomické cíle:

- agregátní nabídku a tím i tempo růstu HDP,
- cenovou stabilitu,
- a vysokou úroveň zaměstnanosti.

4.1.1 Státní rozpočet

Na Grafu 6 je zachycen vývoj salda státního rozpočtu (SR) Belgie v letech 2000 až 2010. Saldo činí rozdíl mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu. Závěrečný účet státního rozpočtu může skončit třemi výsledky. V případě aktivního salda hovoříme o přebytku (viz vzorec 1), v případě pasivního salda o deficitu státního rozpočtu (viz vzorec 2) a v případě nulového rozdílu o vyrovnaném rozpočtu (viz vzorec 3).

Příjmy – výdaje > 0, hovoříme o **přebytku státního rozpočtu** (1)

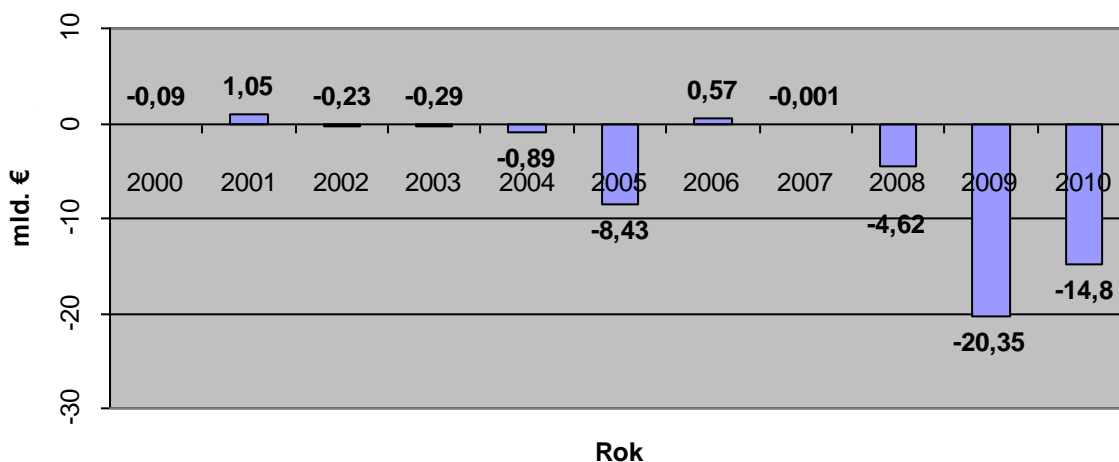
Příjmy – výdaje < 0, hovoříme o **schodku (deficitu) státního rozpočtu** (2)

Příjmy – výdaje = 0, hovoříme o **vyrovnaném státním rozpočtu** (3)

Belgická vláda realizovala téměř vyrovnaný rozpočet až do vypuknutí finanční krize v roce 2008. I v roce 2005 vidíme výrazný propad schodku, který byl způsoben nárůstem cen ropy, které mělo za následek zpomalení růstu ekonomiky. Belgie tuto situaci řešila navýšením veřejných investic, které mělo vliv i na zvýšení inflace v roce 2005. V roce 2006 díky růstu světové

ekonomiky, které se projevilo zvýšením belgického exportu zboží a služeb, spotřeby domácností a soukromých investic. Na základě přijatých ekonomických opatření zahrnujících i opatření na trhu práce a díky důsledné spolupráci na všech úrovních federace došlo v roce 2006 k přebytku veřejných financí.

Obr. 6 Vývoj salda státního rozpočtu Belgie

Pramen: vlastní zpracování podle dat [20]

Následkem finanční krize z roku 2008 schodek státního rozpočtu Belgie v roce 2009 dosáhl 6 % HDP. V roce 2010 schodek státního rozpočtu činil 4,6 % HDP, což je lepší výsledek než se očekávalo (podle národního plánu stability Belgie měl tento ukazatel činit 4,8 %). Podle Paktu stability a růstu, který musí dodržovat každá země, která je členem eurozóny, nebo se chystá přijmout euro, nesmí podíl deficitu veřejného rozpočtu překročit hranici 3 % HDP (viz blíže v kapitole 4.2.1).

„Země, která nedodrží pravidla Paktu, se dostává do tzv. procedury nadměrného schodku. V rámci této procedury Rada ECOFIN na návrh Evropské komise vydá doporučení, aby členská země během 6 měsíců předložila plán na snížení schodku. V případě neplnění plánu, může být na zemi eurozóny uvaleny sankce“.[21]

4.1.2 Konsolidace veřejných financí Belgie

Konsolidace veřejných financí započala v roce 2010 přijetím Belgického plánu stability. Deficit SR byl snížen ze 5,9 % HDP v roce 2009 na 4,1 % v roce 2010. Návrh rozpočtu prozatímní vlády na rok 2011 počítá s dalším snížením deficitu na 3,6 % HDP.

Snížení deficitu chce Belgie dosáhnout podle Plánu Stability aplikací restriktivní fiskální politiky tzn., že vláda sníží své výdaje. V krátkém období to může znamenat zpomalení růstu HDP, růstu nezaměstnanosti a poklesu cenové hladiny (deflaci). V dlouhém období tato politika působí pouze protiinflačně a proto se sníží cenová hladina.

Belgická vláda bude snižovat výdaje především v oblasti sociálních transferů a zdravotního pojištění. Velkou zátěž pro veřejné finance přináší stárnutí populace. Vláda bude usilovat o zvýšení důchodového věku žen a mužů na 65 let.

Příjmy vláda hodlá zvýšit především zvýšením daní na tabákové výrobky. Pro udržitelnost veřejných financí se pověřené orgány shodly, že musí snížit deficit veřejných financí na 3 % HDP do roku 2012 a docílit vyrovnaného rozpočtu do roku 2015.

4.1.3 Veřejný dluh

Vládní dluh neboli veřejný dluh se skládá z celkových nebo nahromaděných výpůjček vlády¹⁰. Ke zvyšování veřejného dluhu dochází v případě schodkového rozpočtu. Jak jsme si vysvětlili výše, schodkový rozpočet znamená, že výdaje státního rozpočtu jsou vyšší než jeho příjmy. Tento schodek je nutné financovat.

Financovat schodek státního rozpočtu lze několika způsoby. Nejčastěji může dojít ke zvýšení daní jako výsledek záměrné (diskreční) politiky vlády nebo dojde ke dluhovému financování schodku. Tímto způsobem stát financuje schodek vydáním státních dluhopisů. **Státní dluhopisy** jsou veřejně obchodovatelné dlouhodobé cenné papíry. Tyto dluhopisy vláda zpětně odkoupí po lhůtě splatnosti a navíc vyplatí i úrok z těchto cenných papírů.

Další formou financování schodku je úvěr od mezinárodních finančních institucí jako je Světová obchodní banka nebo Mezinárodní měnový fond.

¹⁰ SAMUELSON, Paul, A. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1995. s. 385.

Důsledky veřejného dluhu

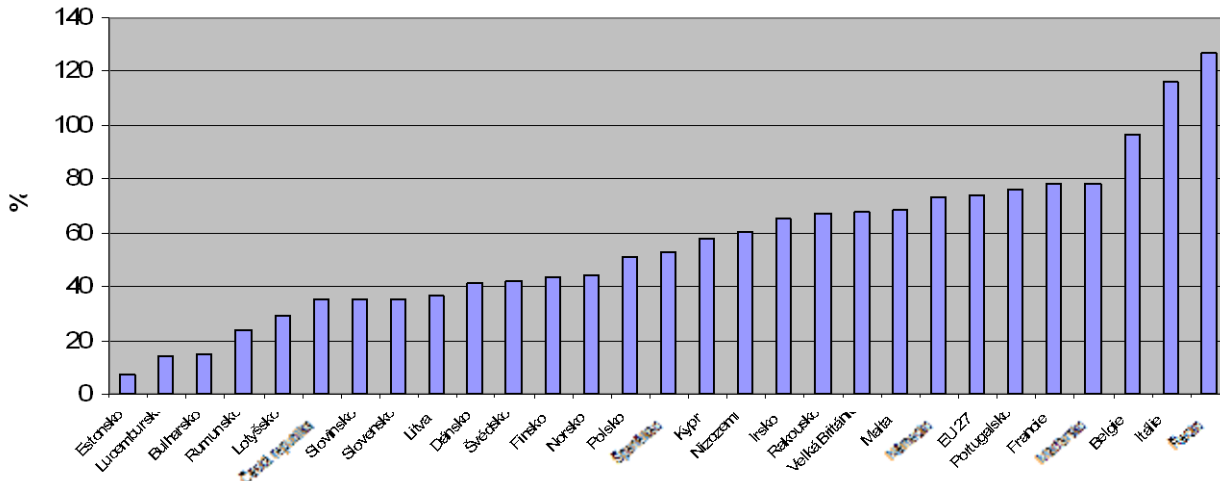
„Dluhovým způsobem financování deficitu státního rozpočtu se státní dluh ještě zvyšuje, protože úroky zatěžují výdaje státního rozpočtu. Navíc rizikem u tohoto druhu krytí schodku je kolísání úrokových sazeb, které může splácení státního dluhu značně prodražit“¹¹.

Z Grafu 6 vidíme, že Belgie je třetí zemí Evropské unie s nejvyšším státním dluhem. Celková zadluženost rostla ke 100 % HDP v roce 2009. Rok 2010 přináší zlepšení situace, avšak dopady v sociální oblasti se nadále projevují (úpadky firem, nezaměstnanost).

Podle Maastrichtských kritérií nesmí podíl veřejného dluhu překročit 60 % HDP. Belgie toto kritérium dlouhodobě nesplňuje.

Pro Belgii to znamená, že investoři budou požadovat za obligace vyšší výnos. Vysvětlení je jednoduché. Země vnímané jako stabilní se zadlužují za nižší úrokové sazby než naopak země v rizikové skupině, které proto musí nabídnout vyšší úroky.

Graf 6 Veřejný dluh zemí Evropské unie v roce 2009 v % HDP

Pramen: vlastní zpracování podle dat [20]

V době světové hospodářské krize Belgie není schopna vytvořit přebytek veřejného rozpočtu a pokračovat tak ve snižování vysoké státní zadluženosti a tvorby „fondu stárnutí“.

¹¹ PAVELKA, T. Makroekonomie, Základní kurz, III. vydání. Slaný: Melandrium, 2007. s. 223

Kromě vysokého dluhového poměru je dalším důvodem pro nejistotu investorů v Belgickou ekonomiku i fakt, že Belgie není schopna zformovat vládu od předčasných voleb v červnu 2010.

Opatření ke snižování veřejného dluhu Belgie

Pasivní způsob snižování veřejného dluhu je představován vlivy vnějších faktorů. Nejúčinnějším způsobem snižování veřejného dluhu je vysoké tempo hospodářského růstu.

V případě recese je ale nutné přikročit k aktivním opatřením, které by zabránily zvyšování veřejného dluhu. Tento způsob je předmětem hospodářsko-politických opatření.

Belgický veřejný dluh je velmi citlivý na ekonomické zpomalení, výkyvy v úrokových mírách nebo nesprávná fiskální opatření. Podle Mezinárodního měnového fondu bude poměr veřejného dluhu k HDP dosahovat 100 % až do roku 2015. Podle Belgického plánu Stability by se ovšem veřejný dluh měl začít snižovat v roce 2013 až k 89 % HDP v roce 2015. Poměr 60 % HDP by měl belgický veřejný dluh dosáhnout v roce 2030.

Tento cíl bude vyžadovat striktní fiskální politiku a především reformu penzijního systému, nižší výdaje na zdravotní péči a reformu **fiskálního federalismu**.

Fiskální federalismus v Belgii [3]

Fiskální federalismus je představován vztahy mezi federální vládou, regiony a lingvistickými komunitami. V Belgii tak funguje 6 samosprávných celků a federální vláda. Toto rozdělení má původ v historických, jazykových a kulturních rozdílech mezi jednotlivými národy. V Belgii není upravena hierarchie práva federálního, regionálního nebo komunitního.

Téměř tři čtvrtiny příjmů každého rozpočtu představují transfery z federálního rozpočtu. Jedná se o dotace vypočítané na základě daní z příjmů plynoucích z daného regionu do federálního rozpočtu. Paralelně existuje předpis nazvaný „Národní solidární intervenční program“, který vyrovnává rozdíly mezi regiony.

4.2 Monetární politika Belgie

Monetární neboli měnová politika je souhrn nástrojů k ovlivňování cílů hospodářské politiky. Základním cílem monetární politiky je udržení cenové stability neboli nízké míry inflace a stability měny. Vedlejším cílem je udržení nízké míry nezaměstnanosti a stabilního ekonomického růstu.

Belgie je členem eurozóny, tzn. že používá jednotnou měnu euro. Monetární politiku eurozóny řídí nezávislá **Evropská centrální banka** (ECB), založená v roce 1998 Smlouvou o Evropské unii se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem.

Hlavním cílem ECB je udržovat stabilní cenovou hladinu eurozóny. Tento hlavní úkol ECB je zakotven ve Smlouvě o Evropské unii v článku 127 (1). Dále je zde zmíněno, že ECB bez toho aniž by byl dotčen primární cíl udržení stability cenové hladiny bude dále podporovat obecné ekonomické politiky Společenství, aby bylo dosaženo cílů Společenství. Tyto snahy také zahrnují funkce vedoucí k vysoké zaměstnanosti a neinflačnímu hospodářskému růstu [21].

Jako reakce na bankovní krizi v roce 2008, byla vytvořena nezávislá instituce „Financial Services and Markets Authority“ s cílem provádět bankovní dohled a dohled nad finančními trhy v Belgii.

4.2.1 Maastrichtská konvergenční kritéria

Každá země, která chce vstoupit do měnové unie neboli eurozóny a začít tak používat jednotnou měnu euro, musí splňovat tzv. konvergenční kritéria přijata v Maastrichtu v roce 1992 společně se Smlouvou o hospodářské a měnové unii. Splněním těchto kritérií by měla být zajištěna dlouhodobá vnitřní stabilita.

Podmínky Maastrichtských kritérií zahrnují jak monetární tak fiskální kritéria¹²:

1) monetární kritéria

- *cenová stabilita*
 - znamená, že míra inflace v dané zemi nesmí přesáhnout průměr tří členských zemí s nejnižší mírou inflace o více než 1,5 %
- *úroveň dlouhodobých úrokových sazeb*
 - nesmí překročit průměr tří členských zemí s nejnižší mírou inflace během posledních 12 měsíců o více než 2 %
- *stabilita měnového kurzu*
 - pohyby směnného kurzu národní měny nesmí překročit flukтуаční pásmo mechanismus směnných kurzů (Exchange Rate Mechanism – ERM) po dobu 2 let a měna nesmí po toto období devalvovat

¹² SLANÝ, A. Makroekonomická analýza a hospodářská politika. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 278

2) fiskální kritéria

- *veřejný dluh*
 - nesmí překročit 60 % HDP
- *deficit státního rozpočtu*
 - nesmí přesáhnout 3 % HDP

V případě poměru veřejného dluhu na HDP si ze zemí EU nejlépe v roce 2010 vedlo Estonsko (6,6 %), Bulharsko (16,2 %), Lucembursko (18,4 %), Rumunsko (30,8 %). 14 států EU v roce 2010 dosáhlo vyššího dluhu než 60 % HDP. Patří mezi ně Řecko (142,8 %), Itálie (119 %), Belgie (96,8 %), Irsko 96,2 %, Portugalsko (93 %), Německo (83,2 %), Francie (81,7 %), Maďarsko (80,2 %), Velká Británie (80 %), Rakousko (72,3 %), Malta (68 %), Nizozemsko (62,7 %), Kypr (60,8 %) a Španělsko (60,1 %).

V porovnání s rokem 2009 si Belgie v pořadí nejvíce zadlužených zemí nepolepšila. V roce 2010 stejně tak jako v roce předchozím (viz Graf 6) zůstává na třetím místě. Belgický dluh narostl v roce 2010 o 0,6 p. b (z 96,2 % HDP na 96,8 % HDP).

V rámci EU nejvyššího deficitu na HDP dosahovalo Irsko (-32,4 %), Řecko (-10,5 %), Velká Británie (- 10,4 %), Španělsko (-9,2 %), Portugalsko (- 9,1 %) a Polsko (- 7,9 %). 21 států EU snížilo deficit veřejných financí v porovnání s rokem 2009 a 6 států zaznamenalo zhoršení situace. Švédsko dosáhlo v roce 2010 vyrovnaný státní rozpočet. Belgie zaznamenala úspěch díky fiskálním opatřením a v roce 2010 snížila deficit na -4,1 % HDP z -5,9 % HDP v roce 2009. Nejvíce si pohoršil stav veřejných financí v Irsku. Deficit -14,3 % HDP v roce 2009 se vyšplhal na -32,4 % HDP. [20]

4.2.2 Pakt stability a růstu

Země eurozóny jsou zavázány tzv. Paktem stability a růstu. Tento Pakt byl přijat v červnu 1997 na zasedání Evropské rady v Amsterdamu.

Cílem Paktu je udržet veřejné finance členských zemí na udržitelné úrovni tím, že státy budou dodržovat rozpočtovou disciplínu. Deficit státního rozpočtu členských zemí se proto nesmí dostat nad, 3 % HDP. Tento cíl ECB zajišťuje kontrolou množství peněz v oběhu, resp. určováním úrokových sazeb, operacemi na volném trhu a určováním povinných minimálních rezerv.

5. Zhodnocení výkonnosti ekonomiky hospodářské politiky Belgie

Jak již bylo popsáno v kapitole 4, hospodářský růst, rovnováha na trhu práce, rovnováha cenové hladiny a stabilita měny a rovnováha větších ekonomických vztahů jsou hlavními cíli hospodářské politiky vlády.

Protože cíle makroekonomické politiky jsou na sobě závislé, zavádí se tzv. **magický čtyřúhelník**. Ten je grafickým vyjádřením vývoje a úspěšnosti hospodářské politiky vlády.

Magický čtyřúhelník je představován čtyřmi samostatnými grafy s vlastním počátkem. Na jednotlivé osy se vynášejí již výše popsané makroekonomické ukazatele: roční tempo růstu HDP, průměrná roční míra inflace, saldo běžného účtu platební bilance na HDP a průměrná roční míra nezaměstnanosti.

Čím větší obsah čtyřúhelníku a ostřejší úhly tím úspěšnější stabilizační politiku vláda aplikuje.

Tabulka 6 zachycuje makroekonomické ukazatele Belgie ve vybraných letech 2000, 2005, 2008, 2009 a 2010.

Tabulka 6 Vývoj makroekonomických ukazatelů Belgie v %

	2000	2005	2008	2009	2010
G	3,8	2	0,8	-2,7	2,1
B	4	2,1	-1,8	0,8	1
P	2,7	2,5	4,5	-0,1	2,2
U	6,9	8,5	7	7,9	8,3

Pramen: vlastní zpracování dle dat [24]

G = roční tempo růstu HDP

B = podíl salda běžného účtu platební bilance k HDP

P = meziroční míra inflace

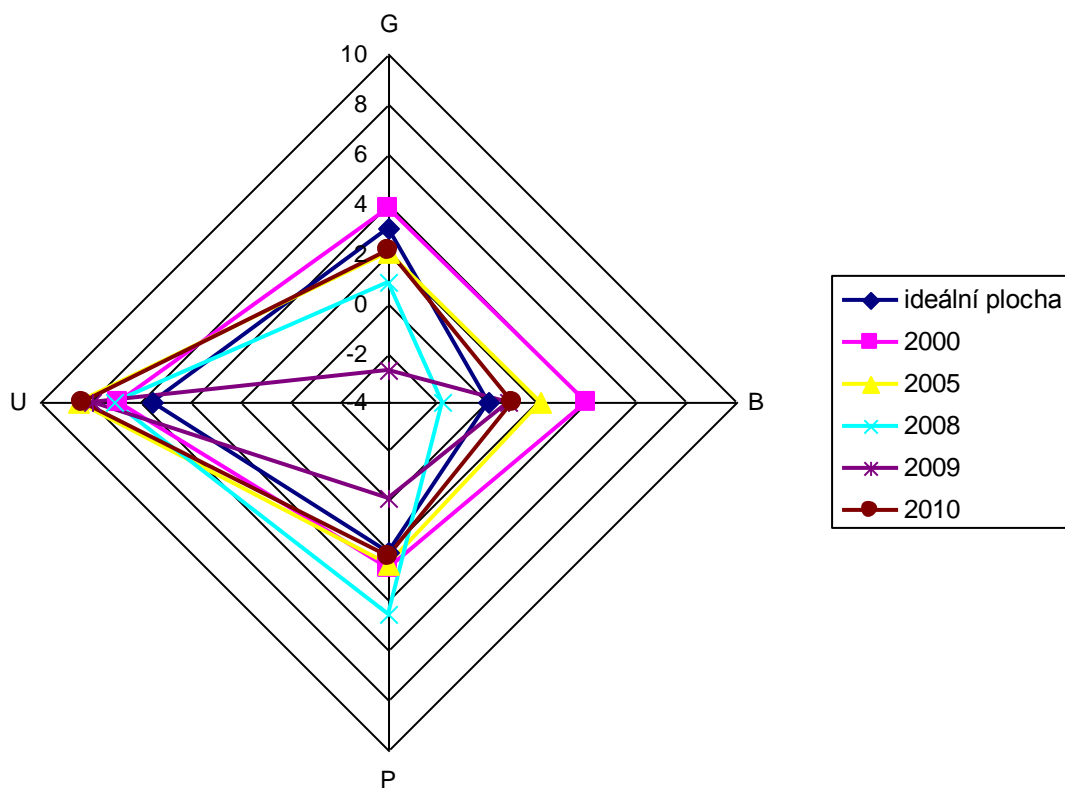
U = míra nezaměstnanosti

Obr. 1 zachycuje vývoj úspěšnosti stabilizační hospodářské politiky vládou Belgie v letech 2000, 2005, 2008, 2009 a 2010.

Ideální plocha je znázorněna tmavě modrou barvou na Obr. 1. **Ideální hodnoty** jednotlivých ukazatelů podle parametrů OECD jsou:

- míra nezaměstnanosti 5,5 %
- míra inflace 2 %
- meziroční tempo růstu HDP 3 %
- saldo běžného účtu platební bilance k HDP 0 %

Obr. 1 Magický čtyřúhelník Belgické ekonomiky v letech 2000, 2005, 2008, 2009 a 2010

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Z Obr. 1 můžeme říci, že nejúspěšnější politiku posledních deseti let aplikovala vláda v roce 2000. Rok 2000 jsem si vybrala, protože belgická i světová ekonomika byla v konjunktúře. 90. léta představovala obrovský boom v odvětví informačních technologií, který byl „motorem“ světového hospodářského růstu. Masově byla zaváděna moderní informační a komunikační média¹³.

¹³ SIRŮČEK, P. Hospodářské dějiny a ekonomické teorie. Slaný: Melandrium, 2007. s. 202.

Belgická ekonomika je otevřenou ekonomikou závislou na vnějších podmínkách. Belgická ekonomika je závislá na vývozu, který tvoří dvě třetiny HDP, proto i se změnou situace v jejich odbytištích se mění situace na vnitřním trhu.

Dobrá ekonomická nálada se změnila s teroristickými útoky na USA 11. září 2001. Důsledkem bylo zřícení obou věží Světového obchodního centra, kde zahynulo okolo 2000 lidí a poničení části budovy Pentagonu ve Washingtonu, D. C. Od tohoto roku až do roku 2003 byla americká ekonomika pomalejší, soustředovala se především na boj s terorismem a to se odrazilo i na ekonomice evropských zemí. Celosvětový pokles zapříčinil také prudký pád cen informačních technologií. Od roku 2004 světová ekonomika znovu ožila a Belgická ekonomika opět rostla.

V roce 2005 růst belgické i světové ekonomiky vykázal zmírnění oproti předchozímu roku. Růst brzdily především vysoké ceny surovin, a to zejména ropy, která dosáhla rekordní úrovně.

Nicméně až do roku 2008 se dá hovořit o fázi stabilního růstu pro belgickou ekonomiku. Finanční a následná globální finanční krize se v Belgii začala nenápadně projevovat od podzimu roku 2008 poté, co praskla bublina na americkém hypotečním trhu na podzim roku 2007. Tyto události negativně ovlivnily nejenom vývoj belgické ekonomiky, ale ekonomiky celého světa.

Z Tabulky 6 i Obr. 1 vidíme prudký propad makroekonomických ukazatelů v nastupující recesi – pokles HDP, deflace, růst nezaměstnanosti, deficit běžného účtu platební bilance. V roce 2009 se stále odráží nepříznivý ekonomický vývoj. Rok 2010 přináší zlepšení a ekonomický vývoj byl pro Belgii daleko příznivější, i když negativní sociální dopady přetrvávají.

Hlavním znakem pokračování krize je růst nezaměstnanosti. Pozitivní výsledek růstu HDP bylo zčásti dosaženo díky podpůrným opatřením belgické vlády, navýšením veřejných investic ale také zvýšením poptávky po belgických výrobcích ze strany Německa a Asijských zemí.

Krizová situace donutila Belgickou vládu k přijetí „**Národního plánu stability**“, jehož implementace znamenala navýšení schodku o 1 % HDP v roce 2009.

Belgie řešila dilema, jakým způsobem podpořit ekonomický růst a zaměstnanost a přitom ještě více neprohloubit deficit státního rozpočtu. Pod tlakem Evropské komise (dále jen „EK“) a OECD Federální vláda Belgie byla situací donucena k přijetí následujících opatření v rámci Plánu stability, který měl navýšit poptávku a podpořit podnikatele:

- **zvýšení podpory v nezaměstnanosti** (z €1.900 na €2.200),
- **snížení sazby DPH** z 21 % na 6 % pro výstavbu nových domů (týká se pouze prvního domu),

- snížení zdanění vědců,
- zvýšení mezd zaměstnanců o 5,1 %,
- urychlení veřejných investic do infrastruktury a železnic.

6. Komparace české a belgické ekonomiky

Díky podobnosti obou států ve vývoj HDP, rozloze a počtu obyvatel je porovnání výkonnosti obou ekonomik snazší. Oba státy řeší podobné problémy jako je stárnutí populace a reforma veřejných financí.

Česká republika a Belgie udržují vzájemné vztahy už od meziválečného období. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky eviduje 21 platných bilaterálních smluv.

Vzájemné ekonomické vztahy v rámci zahraničního obchodu se začaly formovat od transformace české ekonomiky na tržní mechanismus na začátku 90. let. Belgie patří k tradičním obchodním partnerům České republiky. Do roku 2003 vzájemná obchodní výměna představovala pro ČR pasivní saldo obchodní bilance (vývozu a dovozu zboží). Od roku 2003 tempo růstu českého vývozu do Belgie převyšuje dovozy z Belgie.

V roce 2008 došlo k poklesu vzájemné obchodní aktivity a rok 2009 byl plně poznamenán hospodářskou krizí. Rok 2010 opět přináší oživení v obchodní výměně obou zem.

Belgie je tradičním dodavatelem chemikálií a 14. největším dodavatelem do ČR. Česká republika se dělí o 8. a 9. místo s Maďarskem ve vývozech do Belgie. ČR do Belgie nejvíce vyváží vozidla a stroje, hotové výrobky a chemi, které představují 96 % všech vývozů do Belgie [17].

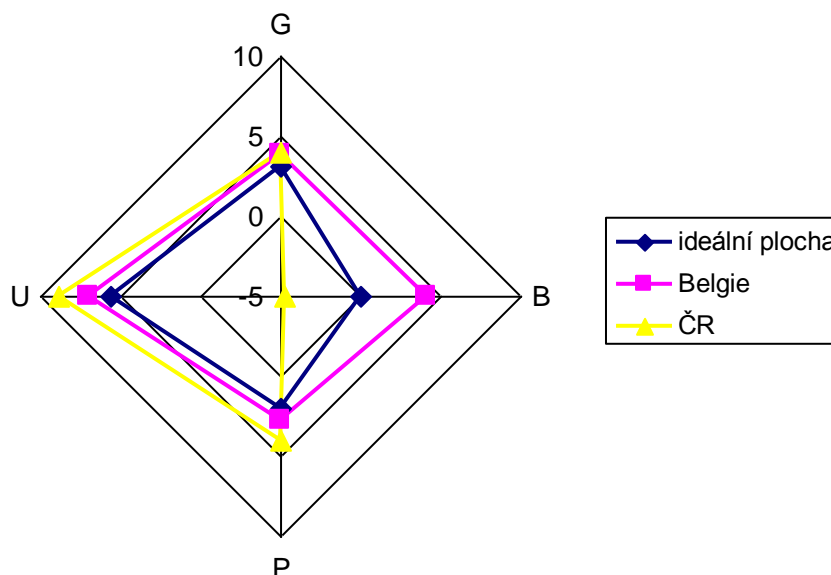
K prohlubování vzájemných hospodářských vztahů dochází v rámci fungování EU. Právě vstup ČR do EU z hlediska dynamiky zahraničního obchodu se jednoznačně jeví jako přínos.

6.1 Výkonnost české a belgické ekonomiky

Pro srovnání vývoje obou ekonomik jsem zvolila roky 2000, 2005, 2008 a 2010. Rok 2000 byl rokem, kdy světová ekonomika stále rostla jako důsledek „nové ekonomiky“ 90. let. V porovnání

obou ekonomik na Obr. 9 můžeme říci, že Belgie je podstatně úspěšnější v hospodářské politice, i když růst reálného produktu v ČR je o desetinu bodu vyšší než v Belgii.

Obr. 2 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2000

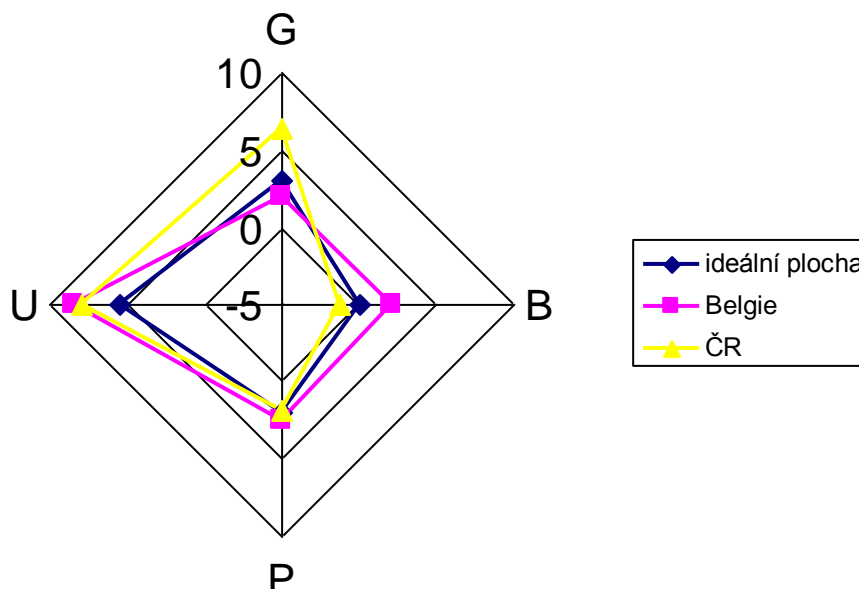
Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Česká republika vstoupila do Evropské Unie ke dni 1. května 2004. Rok 2005 je tak prvním rokem po vstupu České republiky do Evropské unie. ČR se svým vstupem do EU začlenila i do celní unie. Tím byly odstraněny překážky v zahraničním obchodě. V tomto roce se českým podnikatelům otevřela možnost vstupu na nové trhy se svými výrobky a službami a tím i zlepšení vztahů se zahraničím.

Rok 2005 byl pro ČR první v historii, kdy se saldo obchodní bilance dostalo do přebytku. Příznivý vývoj byl ovlivněn právě rozšířením obchodních možností tuzemských výrobců.

Obr. 3 ukazuje, že ČR podstatně převýšila Belgii v růstu HDP. Tento růst byl způsoben především dotacemi z evropských fondů, které byly poskytovány na podporu podnikání (čímž došlo ke snížení nezaměstnanosti) a rozvoj dalších sektorů národního hospodářství. V tomto roce proto také ČR předhonia Belgii nižší mírou nezaměstnanosti.

Obr. 3 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2005

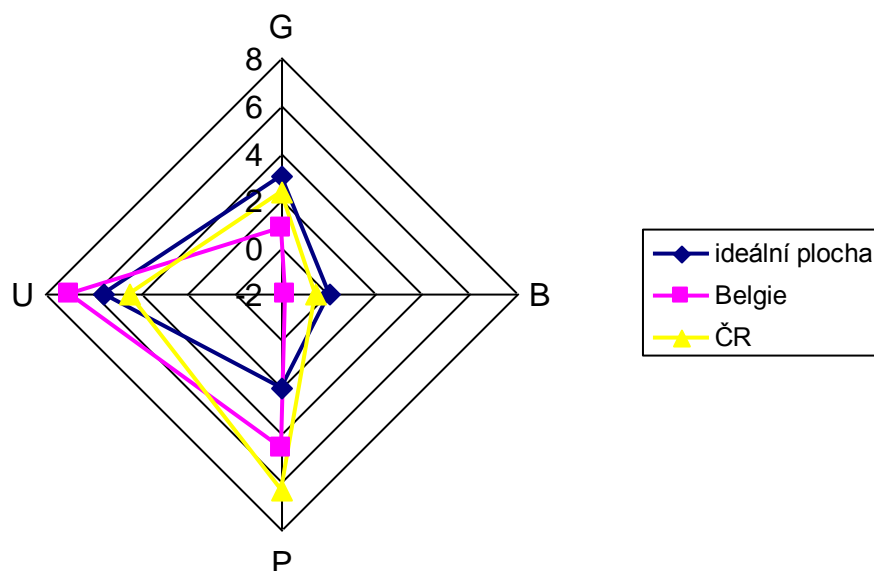
Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

V roce 2007 odstartovala americká finanční krize a dominovým efektem se poté šířila celou Evropskou unií. V Belgii a ČR se krize začala projevovat na podzim roku 2008. Jakým způsobem to ovlivnilo ekonomiky obou zemí? Obě ekonomiky jsou liberální a otevřené, závislé na zahraničních trzích neboli na vývoji světové ekonomiky.

Ekonomiky obou zemí zpomalily a byly negativně ovlivněné růstem cen pohonných hmot a energií, ale také zpomalováním růstu v zemích, které jsou klasickými obchodními partnery obou zemí. Ke konci roku 2008 proto dochází ke zvyšování nezaměstnanosti a krachům firem. Vlády obou zemí musely rychle řešit vzniklou situaci.

Belgická vláda musela na podzim roku 2008 řešit bankovní krizi, která vypukla přímo na domácím trhu. Důvodem byl pokles akcií na burze. Vláda proto přijala opatření v podobě finanční injekce na záchranu bank DEXIA, FORTIS, KBC a belgické pojišťovny ETHIAS.

Obr. 4 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2008

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

Na Obr. 4 v porovnání obou zemí však ČR vítězí, jak výší HDP, tak mírou nezaměstnanosti. V roce 2009 nebyl scénář vůbec jiný. Naopak začátek roku byl poznamenán růstem nezaměstnanosti. V ČR bylo ke konci roku 2009 téměř šestsetisíc lidí bez práce.

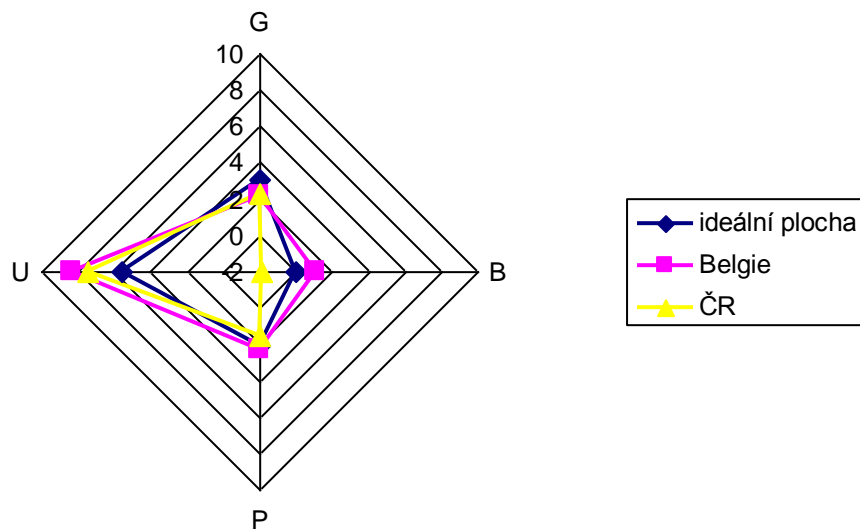
V Belgii statistiky vykazovaly ještě hrozivější čísla. Obě země začaly aktivně řešit rozpočtovou politiku, protože s potřebou penzijní reformy a se stupňující se krizí se situace začala ještě více komplikovat a obě země už s jistotou mohly říci, že reformu veřejných financí nelze oddalovat.

Na jaře v roce 2009 Řecko už nedokázalo samo řešit svou zadluženost a muselo požádat o pomoc EU. 22. dubna přišly oficiální zprávy ze statistického úřadu Eurostat, že v roce 2009 dosáhl deficit řeckého státního rozpočtu 15,4 % HDP. Toto číslo otřáslou celou Evropskou unií, protože bylo ještě vyšší, než se předpokládalo. Ostatní státy EU ihned přikročily k nepopulárním krokům, tak aby k takové situaci nedošlo.

Posledním porovnávaným rokem je rok 2010 (viz Obr. 5). V tomto roce se v obou zemích očekávalo mírné zlepšení, ale dopady, které měla světová krize se stále v různých oblastech negativně odrážely. Jde především o stále rostoucí nezaměstnanost a veřejný dluh. Výkonnost obou ekonomik v tomto roce je přibližně na stejné úrovni. ČR opět překonala Belgie v růstu HDP i mírou nezaměstnanosti.

Belgie vykazuje růst HDP díky příznivým vnějším ekonomickým vlivům představujících vývozy do Německa a Asie. Hlavním znakem pokračující krize v Belgii je růst nezaměstnanosti. Právě drahá pracovní síla je hlavním důvodem ztráty konkurenceschopnosti belgického exportu. V době pokračující krize tak mnoho firem končí úpadkem a tím se zvyšuje nezaměstnanost.

Obr. 5 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2010

Pramen: vlastní zpracování podle dat [24]

6.2 Srovnání veřejného dluhu obou ekonomik

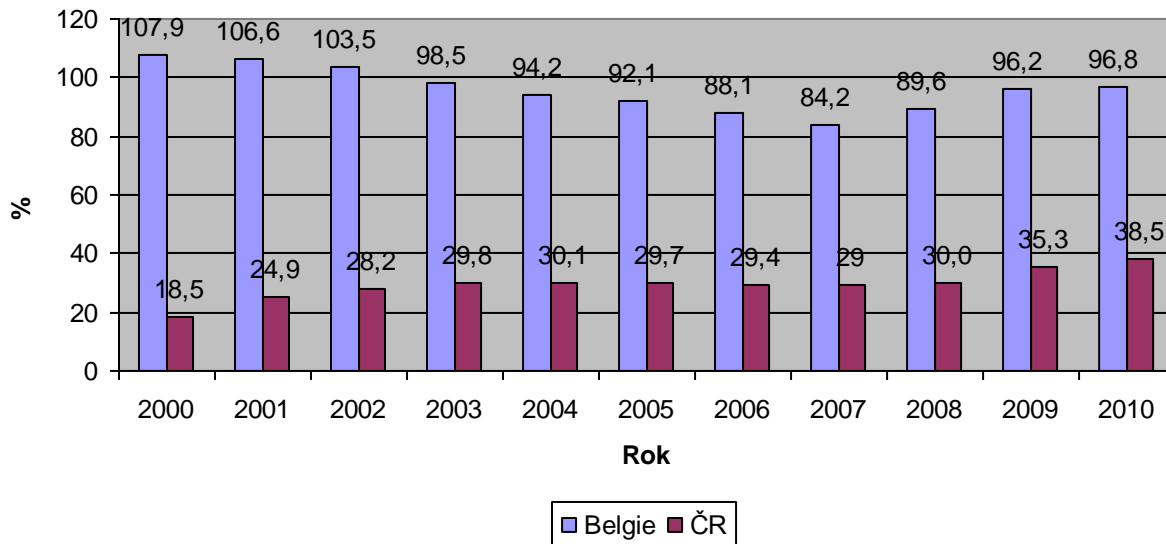
Jak již bylo řečeno, veřejný dluh je problémem nejen v Belgii a ČR, ale v celé Eurozóně. Po bankrotu Řecka na jaře roku 2010, kdy MMF a země eurozóny přispěly finanční injekcí ve výši 110 miliard Eur, si EU už záchranu dalších států s podobným osudem nemůže dovolit.

Z Grafu 6 je zřejmé, že vývoj poměru veřejného dluhu k HDP je v ČR příznivější. Problém ale je, že rok od roku se zvyšuje, kdežto Belgie se svůj dluh snaží snižovat. Už v roce 1993 přijala Belgie opatření ke snížení veřejného dluhu, který byl v roce 2007 nejnižší a činil 84,2 % HDP.

V době krize státní dluh opět narůstal až do výše téměř 100 % HDP, ale prognózy očekávají příznivější vývoj díky lepší situaci na světových trzích a restriktivní fiskální politice.

V důsledku fiskálních problémů v eurozóně se uvažuje o vytvoření unijního mechanismu, který by v budoucnu pomohl s restrukturalizací zadlužených zemí. Podstatou tohoto mechanismu by bylo, že by část nákladů nesli i soukromí investoři a tím by se jednalo o řízený státní bankrot.

Graf 7 Porovnání vývoje veřejného dluhu v % HDP v ČR a Belgii

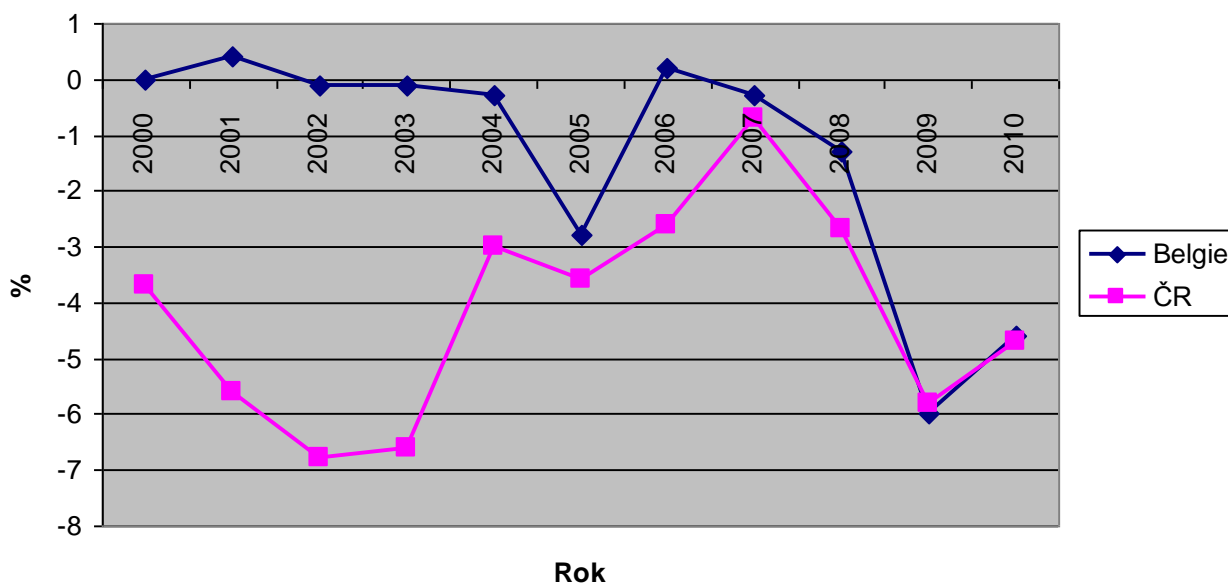
Pramen: vlastní zpracování podle dat [20]

Výše belgického dluhu nekorresponduje s Paktem stability a růstu, který nařizuje, aby veřejný dluh nepřekročil 60 % HDP. Podle Plánu stability, který přijala belgická vláda v roce 2009, by se Belgie měla dostat do rovnováhy do roku 2015, přičemž deficit státního rozpočtu by měl splňovat kritéria do roku 2012.

Dalším makroekonomickým ukazatelem je podíl salda státního rozpočtu k HDP. Tento ukazatel nám říká, jakým způsobem vláda hospodaří. Saldo státního rozpočtu může být aktivní nebo pasivní. Aktivní saldo představuje přebytek veřejných financí, pasivní saldo naopak schodek veřejných financí.

Z Grafu 7 je patrné, že Belgická ekonomika aplikuje vyrovnanější rozpočet než ČR, i když od vypuknutí krize v roce 2008 je rozpočtová politika vlády ČR o něco úspěšnější. Deficit belgického státního rozpočtu v roce 2009 dosáhl svého maxima, zhruba 500 miliard Kč (€ 20 mld.), což činí -6 % HDP. Je to nejvyšší deficit od roku 1993, kdy podíl salda veřejných financí na HDP činil -7,7 %.

Graf 8 Vývoj podílu salda státního rozpočtu na HDP v České republice a Belgii

Pramen: vlastní zpracování podle dat [20]

Vysvětlení je jednoznačné. Na vině je světová finanční krize. Krize vyvolala růst sociálních výdajů, pokles daňových příjmů do rozpočtů, ale také hrozící krach bankovního sektoru v Belgii, který musela Belgie okamžitě řešit.

Belgická vláda na podzim roku 2008 pomohla z krize třem belgickým bankám (Fortis, Dexia, KBC) a pojišťovně (Ethias) díky finančním injekcím.

Největším problémem obou zemí jsou náklady spojené s výplatou starobních důchodů, proto počítají s důchodovou reformou zahrnující zvyšování důchodového věku. Jak Belgie, tak Česká republika snižují výdaje státního rozpočtu tak, aby udržely veřejné finance na udržitelné úrovni.

ČR kritérium udržitelnosti veřejných financí dlouhodobě neplní. Záměry fiskální politiky podle Ministerstva financí a ČNB by měly vést do roku 2013 k dosažení deficitu vlády ve výši 2,9 % HDP, tedy pod úroveň maastrichtských kritérií.

V ČR vláda počítá s financováním důchodů z nepřímých daní. Konkrétně výnosem DPH. Od roku 2013 se sazba DPH sjednotí na 17,5 %. Vláda argumentuje tím, že výběr nepřímých daní je mnohem transparentnější a průhlednější než daní přímých. Nikdo se placení těchto daní nemůže vyhnout.

Budoucí vývoj Belgické ekonomiky

Průběh budoucího vývoje je velice nejistý. Je to způsobeno jednak nestabilní politickou situací Belgie a především doznívající hospodářské krizi.

Belgická ekonomika by měla v roce 2011 navázat na postupné oživení. Růst HDP se předpokládá v roce 2011 okolo 1,7 %. Export by měl zůstat oslabený vlivem ne příliš příznivé situace belgických obchodních partnerů, zatímco relativně vysoké náklady na pracovní sílu jsou stále překážkou proniknutí na rychle rostoucí světový trh.

Spotřeba domácností se očekává nízká díky vysoké nezaměstnanosti a zmrazení mezd zaměstnanců, které je předmětem vyjednávání mezi odbory a zástupci zaměstnavatelů.

Na fóru v Pekingu, které se uskutečnilo 20. března 2011, uvedl výkonný ředitel MMF John Lipsky, že hromadící se dluhové břemeno nejvyspělejších ekonomik světa má vyvrcholit v letošním roce a má nastat v této oblasti nejhorší situace od 2. světové války. Průměrný dluhový poměr vyspělých zemí překročí 100 % HDP a deficit se bude pohybovat okolo 7 % HDP.

7. Závěr

Tato práce se věnovala vývoji ekonomiky a hospodářské politiky Belgie. V posledních deseti letech Belgie prošla dvěma hospodářskými poklesy. První pokles byl zaznamenán v roce 2001, kdy došlo k celosvětovému hospodářskému poklesu v důsledku teroristických útoků na USA.

Dalším faktorem vedoucím ke zpomalení růstu byl pád cen informačních technologií. Tato tzv. nová ekonomika nastartovala v 90. letech 20. století v USA. Určité oživení se dostavilo již v roce 2002 vlivem příznivého růstu na světových trzích.

Další hospodářský otřes nastal v roce 2008 prasknutím bubliny na hypotéčním trhu v USA. Belgie byla první zemí na evropském kontinentě, kterou finanční krize zasáhla. Tato krize se projevila v bankovním sektoru, který Belgie musela finančně podpořit.

Belgická ekonomika se pomalu vzpamatovává z finanční krize a globální recese, ale politická nestabilita uvnitř země ji to nijak neusnadňuje. Ekonomická aktivita rostla v roce 2010 více, než se předpokládalo. Tento růst byl způsoben především nárůstem exportu do Německa a na asijské trhy.

Míra nezaměstnanosti se stabilizovala a můžeme hovořit o pokroku v bankovním sektoru, který prochází úspěšnou restrukturalizací. Především zpřísněný bankovní dohled nad finančními institucemi bude vedle Belgické národní banky provádět nově vzniklá instituce „Financial Services and Markets Authority“ nezávislá na NBB.

Hlavním cílem bude sledovat aktivity bank tak, aby se předešlo případným nepřiměřeně riskantním operacím a zajistila se tak dostatečná likvidita bank.

Ke zvýšení hospodářského růstu je třeba provést reformy na trhu práce. Nová vláda bude muset přehodnotit automatickou indexaci mezd, která je vázána na míru inflace, která snižuje belgickou konkurenceschopnost tím, že zvyšuje náklady na pracovní sílu.

Belgie je třetí nejzadluženější zemí EU s výší veřejného dluhu 96,8 % HDP. Na prvním místě stojí Řecko s veřejným dluhem 142,8 % HDP a následuje Itálie se 119 % HDP. Protože Belgie dlouhodobě neplní kritéria Paktu stability a růstu (deficit veřejných financí činil v roce 2010 4,1 % HDP) dostala se do procedury nadměrného schodku a byla donucena předložit Plán Stability k nápravě této situace.

Belgie pokračuje v ozdravení veřejných financí na základě tohoto národního Plánu Stability. Prioritou je snížení sociálních výdajů a výdajů na zdravotní péči. Například snížením dávek v nezaměstnanosti se předpokládá zvýšení zaměstnanosti. Za současné situace nezaměstnaní lidé nejsou motivováni k hledání práce, protože rozdíl mezi výší dávek a mzdami nejsou tak výrazné. Dalším krokem ke konsolidaci veřejných financí je důchodová reforma a reforma fiskálního federalismu.

Česká republika a Belgie představují malé otevřené ekonomiky závislé na dění na světových trzích. Při komparaci obou zemí byly zjištěny podobné tendence při výkyvech celosvětového hospodářského cyklu. Belgie na rozdíl od České republiky čelí dluhové krizi, která je vážným problémem veřejných financí. Belgický dluh dosáhl v roce 2010 téměř 100 % HDP, kdežto v České republice tento ukazatel činil 38,5% HDP. Pro veřejné finance obou zemí je velkým břemenem stárnutí populaci a tím růst výdajů na starobní důchody. Obě země se snaží vyřešit tuto situaci důchodovými reformami ve formě zvyšování příjmů do těchto fondů a zároveň zvyšováním důchodového věku.

V obou zemích je v současnosti vyhrocená politická situace, která ohrožuje ekonomickou stabilitu a důsledné plnění fiskálních cílů.

Literatura

- [1] ČERNOHORSKÝ, J., Základy financí, distanční opora. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. ISBN 978-80-7395-203-7.
- [2] European Commission. Taxation and Customs Union. taxud.c.1(2011), 39295-EN.
- [3] International Monetary Fund, IMF Country Report No. 11/81, April 2011.
- [4] KUBÍČEK, J. Hospodářská politika. Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-99-7.
- [5] MANDYSOVÁ, I. Evropská integrace. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. ISBN 80-7194-842-X.
- [6] MOMMEN, A. The Belgian Economy in the Twentieth century. NY: Routledge, 1994. ISBN 0-415-01936-2.
- [7] NÁLEVKA, V. Světová politika ve 20. století I. a II. díl. Aleš Skřivan, 2000. ISBN 80-902261-6-7.
- [8] PAVELKA, T. Makroekonomie základní kurz. III. vydání, Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 80-86175-58-4.
- [9] PLECHANOVÁ, B. Institucionální vývoj EU od maastrichtské smlouvy. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0800-ž.
- [10] PRŮCHA, V. Hospodářské a sociální dějiny Československa, 2. díl. Období 1945 - 1992. Doplněk, 2009. ISBN 978-80-7239-228-5.
- [11] RUSMICOVÁ, L., SOUKUP, J. Makroekonomie - základní kurz. Slaný: Melandrium, 2002. ISBN 80-86175-24-3.
- [12] SAMUELSON, Paul, A. Ekonomie. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0494-X.
- [13] SIRŮČEK, P. Hospodářské dějiny a ekonomická teorie, Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-03-4.
- [14] TOMEŠ, Z. Hospodářská politika 1900 - 2007. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-002-7.
- [15] ŽÍDEK, L. Dějiny světového hospodářství. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-184-7.

Internetové zdroje

- [16] BAUGNET, V., BURGGRAEVE, K. Belgium's position in world trade [online]. Economic Review. National Bank of Belgium. June 2010. Dostupné z WWW:
http://www.nbb.be/pub/01_00_00_00_00/01_06_00_00_00/01_06_01_00_00/20100616_bp osities.htm
- [17] Bussinessinfo. Ekonomická spolupráce Belgie s ČR [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/belgie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/7/1000809/>.
- [18] CIA, The World Factbook [online]. Dostupné z WWW:
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/be.html>.
- [19] Český statistický úřad [online]. Dostupné z WWW: [http:// www.czso.cz](http://www.czso.cz).
- [20] Eurostat [online]. Dostupné z WWW:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/introduction.
- [21] European central bank [online]. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.int>
- [22] Expatica. Taxation in Belgium [online]. Dostupné z WWW:
http://www.expatica.com/be/finance_business/tax/taxation-in-belgium-8618_8286.html.
- [23] National Bank of Belgium. Foreign trade [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.nbb.be/sdb/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=276>.
- [24] Organization for economic cooperation and development [online]. Dostupné z WWW:
<http://www.oecd.org>.

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj HDP v Belgii v letech 1997 - 2010	18
Graf 2 Vývoj HDP a nezaměstnanosti v Belgii v letech 1997 - 2010.....	20
Graf 3 Vývoj míry inflace v letech 1997 - 2010	23
Graf 4 Vývoj salda běžného účtu platební bilance Belgie v % HDP	25
Graf 5 Daňová zátěž v Belgii v letech 2000 – 2010.....	28
Graf 6 Veřejný dluh zemí Evropské unie v roce 2009 v % HDP.....	32
Graf 7 Porovnání vývoje veřejného dluhu v % HDP v ČR a Belgii	44
Graf 8 Vývoj podílu salda státního rozpočtu na HDP v České republice a Belgii	45

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj dovozu a vývozu za rok 2008 až 2010	11
Tabulka 2 Makroekonomické cíle a nástroje	26
Tabulka 3 Daň z příjmů fyzických osob v roce 2010	27
Tabulka 4 Vývoj DPH v Belgii	28
Tabulka 5 Daňový výnos za rok 2009 v Belgii a České republice	29
Tabulka 6 Vývoj makroekonomických ukazatelů Belgie v %	36

Seznam obrázků

Obr. 1 Magický čtyřúhelník Belgické ekonomiky v letech 2000, 2005, 2008, 2009 a 2010.....	37
Obr. 2 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2000.....	40
Obr. 3 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2005.....	41
Obr. 4 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2008.....	42
Obr. 5 Komparace hospodářské politiky Belgie a České republiky v roce 2010.....	43

Seznam zkratek

CPI	Index spotřebitelských cen
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
HDP	Hrubý domácí produkt
ECB	Evropská centrální banka
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
ILO	Mezinárodní organizace práce
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
NBB	Národní banka Belgie
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MMF	Mezinárodní měnový fond
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
SR	státní rozpočet
VŠPS	výběrové šetření pracovních sil